

מהדורת 'קדן טללי טרכה'

שנה ט' (תשפ"ה)

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

♦ מטות מסעי ♦

מאמרים נבחרים משכיות חמדה, שווים לכל נפש
מכוונים ומדוממים ככתבם וכל'שונם מתוך הספרים הקדושים

זהר הקדוש המבאר

הכתר והמכוד

בהוצאת ישיבת "אביד יעקב"
מוסדות "אור מאיר ושמחה" נדריה
ע"ש כ"ק ארמו"ד רבי מאיר אביחצידא זיע"א

יד | עבודת האדם מוסיפה
קדושה בכל חלקי נשמתו
מילתא חדת"א

יב | ככל היוצא מפיו יעשה
נציץ אורה חסדי לפרשת השבוע
ספיר ויהלום

ב | הבוטח בחסדי ה'
נושע מחויץ לטבע
אוצר פניני החסידות

העלונים: אביד יעקב • מילתא חדתא • ספיר ויהלום • ובחרת בחיים • מכתלי בית הדין • מגדגות



באר משה | עדות על הסגופים ותעניות ומקנאות של הרבי רבי אלימלך זיע"א ה

מדרש משה | לפרש מהעברה מחמת שאין יהיה זמן לסור מדבקות הבורא ואהבתו ה

משמרת איתמר | בהמשכות השפיע נמשכת גם כן השפעת קדושה ה

עטרת ישועה | על ידי האמונה בבורא יתברך ויכלח הצדיק בלחם הצדיק להשפיע עשירות ה

משמרת איתמר | עקר התפלה התעוררות הרצון ה

באר יעקב | בשלש השבועות יותר קל להתקרב אל הבורא יתברך ה

לקוטי שיחות | דקדוק 'מסעי' לשון רבים ו

מאיר לארץ | המבטל מצוה פוגם בלבוש נפשו ו

קהלת משה | נקמת משה במדון לאחר פטירתו ז

חומת אנה | בלעם לא נהרג מגפילתו מהאור כמיתת המשות המלכים ז

עטרת יקנים | צדקת אנשי המלחמה שלא סחו בין תפליו לתפליו ז

דברי שאול | התפשטות ארץ ישראל על פי הגורל ז

ויאמר שאול | ענש שעבוד מלכות בעון חטא העגל ח

דברי מהרי"א | נסי המדבר לצורך דורות הבאים ח

שופריה דיוסף | ההפסד לעם ישראל מפך שמושה לא נכנס לארץ ח

כלי יקר | חננת ישראל באילים מפאת "ב עינות מים ושבעים תמרים ח

שפתי צדיק | פעלו ישראל בשמים לחנות באילים ט

קול יבשור | נס בריאת מעינות המים ושבעים תמרים לכבודן של ישראל ט

חומת אנה | לא תמו המים עד ביאת ישראל לרפדים ט

מעשי צדיקים י

ספיר ויהלום | הארה חסידית מן הפרשה יב

אור גנוז | רצון שמים מסוכב על ידי מארעות שונים ומשנים א

בית יעקב | ראש חדש אב - המבקר שבחדשים אך מכסה בכסוי | משל נפלא מכן המלך שנודד מבית אביו ושכח את יקרת מוצאו 541 א

גנזי ישראל | הדקדוקים בפסוק ב

דברי אלימלך | הבוטח בחסדי ה' נושע מחוץ לטבע ב

קדשת לוי | החלצו מאתכם - ביציאה למלחמה יש לסלק כל פגנה עצמית אלא רק לעשות רצון ה' ב

פתוחי חותם | המדות שאריכים להיות במי שרוצה לעסק בתורה כראוי ב

לקוטי מוהר"ן | כל מסעות האדם הם מחמת חסר אמונה ג

שמועת יצחק | לעתיד לבוא יהיה מפל המשעות שעבר כל יחיד ויחיד ספר ג

ישועות משה | הסתופפות ב'חבורה' מפרידה מהאדם את הגאון ג

מבשר טוב | בתי מדרשות הם הערי מקלט לנוס שם משמאת העולם | התעוררות אודות למוד תורה בימי בין הזמנים ג

שם משמואל | באורו של בעל האבני נזר זיע"א בטעם גלות הרוצח לעיר מקלט ד

תורת אבות | בין המצרים וחדש תשרי הכל הכנה לאתה הראת' ד

בית יעקב | 'ממעטין בשמחה' - ממעטין הקלפות ע"י שמחה ד

דברי אמת | על ידי היראה רוחץ האדם בשרו בהתאנות ועברות ד

דעת משה | בטול במציאות על ידי יראה אמתית | מעשה נורא מהרבי רבי זושא זיע"א ד

מאור עינים | חמדת הממון היא עקר סבת התאנות בדורותינו ד

בכורי אביב | העקור ההוא 'לחיות' במסירות נפש ה

רביי הנהג | הצדיקים לומדים כל ימיהם כיצד למות במס"נ | מעשה בהרבי רבי ברוך ממעז"בו" זיע"א ה

בס"ד



קו 'מחוברים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8



מחוברים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישראל

מתחילים את היום!

להצטרפות: newsletter.mechubarim@gmail.com

ישירות למייל האישי

נושאים בפרשת מטות-מסעי

עלמא דאתכסיא

אור גנוז

רבי שלום משאץ זיע"א

רצון שמים מסובב על ידי מארעות שונים ומשנים

ענין אחד צריכין אנחנו להבין, הלא בשמים הכל אמת וצדק ומשפט ואין עול חס ושלום, ומה זה הענין שאנו רואין, אם רוצים דבר מה בשמים מן האדם או מן איזה מדינה, הולכין עמו או עם המדינה בתחבולות ההתר הנקראים ערמה.

למשל אם רוצים להוציא משפחה אחת ממדינה זו למדינה אחרת, או שבט, העצה הראשונה היא ברעב ושבע - עד שמכרחין שלא בטובתם לעזב מקום מולדתם, וכן כמה וכמה ענינים וכו'.

וכן למשל הרב הקדוש רבי פנחס מקארעץ ז"ל אמר שרב מיני הנסיעות מבני אדם המה לתכלית זיווגים וזיוגן, והנוסע אינו יודע למה נסע אלא רואה שתכליתו שהוא נסע בשבילו לא אסתיעצא רק השדוף אסתיעצא מלתא.

שתי מעשיות מפלאות מפלאי תמים דעים שאלו היו יודעים זאת מראש לא היו מתרצים לגזרת שמים

וכן ראינו עתה בענינינו מעשה נפלא: רב אחד חשוב נסע מארצנו הקדושה לאנטווערפן, ושם לקח לו בחור אחד לשמשו, וכא לְכָאן ענגלאנד, ונתאָרס הבחור ונשא אשה פה, והרב הנ"ל חזר לארץ ישראל ותכף נפטר תנצב"ה.

וכן אצל זוגתי הרבנית עליה השלום, שהיתה חולנית איזה שנים, ואמר רופא אחד בירושלים ת"ו להביאה לארץ ישראל לרפואתה כי אויר ארץ ישראל יהיה לה לרפואה, ושלחנהה לשם והיתה שם איזה חדשים ונפטרה תנצב"ה.

אלו היה רצון שמים יוצא מפרש לבריות לא היו מתרצים לקימו

והנה למשל אם היו אומרים להרב הנ"ל בתלום כל האמת, או לי, בודאי לא היינו רוצים לעשות, ועל ידי ערמומית מההכרח לנו לקיים גזרת שמים.

ומי לנו גדול מגדול העולם שלמה המלך עליו השלום בהמעשה שאמרו חז"ל (סוכה גז). אליהרף ואחיה ספרים מסרינהו לשעירים שדרינהו ללוו ושם בשערי העיר

מתו רגלוהי דבר נש וכו'. גם הוא עליו השלום כשידע האמת טכס עצות להצילם, ואנן פשוטי המון עם מה נענה אבתריה.

משה רבנו היחיד שהתרצה לגזרת שמים מיד ללא כל אמתלאות

אחד היה רבן של כל הנביאים, משה רבנו עליו השלום, נאמר לו נאם נקמת בני ישראל מאת המדינים אחר תאסף אל עמיד (לא ב), ולא אחר, רק תכף אמר החלצו מאתכם אנשים לצבא (פסוק א), עין רש"י ז"ל שאף על פי ששמע שמינתו תלויה בדבר עשה בשמחה ולא אחר.

כל הבריות מצויות בתוך שקר ולכן ההכרח לסובב אותם סחור סחור בערמה

והענין הוא, כי אנשים פשוטים אנחנו ובמרמה ושקר רחמנא לצלן הרגלנו, ואין אנו בעונותנו הרבים אזהבים את האמת, על כן מההכרח בשמים לילך עמנו בערמה, אבל משה רבנו עליו השלום שהיה כלו אמת וכו' - על כן נאמר לו האמת בלי חכמות וערמות והכל גלוי לו עליו השלום במראה ולא בחידות.

ובזכות אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא כמו שאמרו חז"ל (תקו"ז תיקון סט קיד.) נזכה לאמת ולביאת גואל צדק האמתי במהרה אמן כן יהי רצון (פרשת מקץ אות 1):



בית יעקב

רבי יעקב אב"ד אלכסנדר זיע"א

ראש חדש אב - המבקר שבחדשים אף מקסה בכסוי | משל נפלא מבו המלך שגוד מבית אביו ושכח את יקרת מוצאו |

וענין שאנחנו אומרים ראש חדש מנחם אב, יובן על פי משל ונקצת מהמשל שמעתי לכן מלך שחטא הרבה נגד אביו המלך עד אשר היה מגרשו מפניו, ויהי לימים אשר הן מלך נטרד מאביו ונגד למרחקים, אחר שנים רבות הכרח הן מלך להשפיר עצמו לכפרי אחד להיות משרת אצלו למצא טרף נפשו, ומרב עבודה הקשה וממאכלים העבים והגסים נתגשם גופו ופניו וידיו ורגליו עד מאד, כדרך איש כפרי.

וידי לימים, עבר דרך הפקר הזה אחד משרי המלך הפרתמים ויכירהו, ושאל להבן המלך מה מבקשו מהמלך על ידו, והשיב לו שמבקש שישלח לו אביו המלך מלבוש מעור כשבים [שקורין פעלץ]

ומנעלים [שטיינעלן], פי ימי החרף, מממששים וכאים, והוא הולך יחף וערום, והוא משכר אצל כפרי אחד.

והנה לצד גדל היגון והצער אשר עבר עליו זה זמן רב, נשפח ממנו גדל ערכו ורב איכותו, והיה מיאש עצמו מהצלחתו, ולא היה מצפה עת בא דברו של אביו להשיבו את ביתו היכל המלך, ולא היה שואל מהשר המלך רק דברים פחותים ההכרח לאיש כפרי, אשר יותר היה מהראוי לבקש ממנו להמליץ טוב עבורו ולבקש ולחנן את פני המלך בעד נפשו להשיבו אליו, ומעתה ישמע בקולו לכל אשר יצוונו.

וכאשר בא השר לבית המלך וספר לו כל הנ"ל, נתעוררו רחמי אב על בנו, כי השר היה מליץ טוב עבורו, באמרו שהצרות אשר עברו על ראשו זה ימים רבים היו בעזריו, אשר נשפח ממנו הטוב אשר היה לו.

וצנה המלך לסע עוד הפעם שמה ולישב שמה חדש ימים, ולעורר את בנו לאט לאט עד אשר יזכר מי הוא, ואת יקרת נפשו, ויפיר ויבין וידע גאמנה שפל הצלחתו תולה רק בידו, ולכתב לאביו המלך איך שמתחרט על חטאיו, ומעתה יקבל עליו לשמע בקולו ולהיות סר למשמעתו, ומודה ועוזב ירוחם, ואז למי חמדת המלך רק לו, ובודאי המלך ישיבהו אל ביתו, וינתן כתר מלכות בראשו.

ועשה כן השר, וכא להכפר הזה, ובחר לו אכסניא סמוך לבית הכפרי הנ"ל אשר בן המלך משכר שמה, ובקש מהכפרי הלז לתן לו על ימים אחדים המשרת שלו [הוא בן המלך] לשרת אותו, וישלם לו מחירו.

וכאשר הבן המלך הנ"ל היה איזה ימים אצל השר המלך, ובכל יום יום נתן לו ממעבדי מאכלים המרגל בבית המלך, וצנה עליו בכל יום לרחץ ולזכות את גופו ופניו ידיו ורגליו בבורית, עד אשר מעט מעט התחיל להשתנות גופו, ולזרוח עליו אור פניו פני בן המלך, כאשר היה לו מקדם.

וגם בכל יום הלבישו לבוש אחר יקר יותר, עד אשר הלבישו פיאות לכן מלך, וכל זה נתן לו אף על איזה זמן אשר ישמר את השר, ודבר עמו דברים המישבין על הלב, עד אשר הזפירו גדל יקרת נפשו.

יושת עלי נושים עינך ולבך בהמשל הזה, ותמצא בעזרת השם ותברך הרבה פגנות בן. כן אנתנו מתפללין בשבת שמברכין חדש אב, אשר לרעתי הוא המבחר שבחדשים, וכמו שמצינו בגמרא (תענית כו:) לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב, ועוד ידו נטויה להפך החדש הזה מנגון לשמחה ומאכל ליום טוב.

'אב' ראשי תבות א'חדות ב'וראנו א'מונה ב'שחון

וראשי תבות 'אב' נכלל בו קודשא בריך הוא ואורייתא וישראל, 'אב' - א'חדות ב'וראנו, א'מונה ב'שחון, הוא ישראל שנקראים מאמינים בני מאמינים, עוד 'אב' הוא התורה שנתנה באלוף ב"ת, וזהו שאנתנו מברכים ומתפללים מנחה אב, שיתנתמו מהרה הקדוש ברוך הוא ואורייתא וישראל, וכא לציון גואל במהרה:

והעגמת נפש הגדול אשר היה לו מצער בנו יחידו, אשר היה משתוקק מאד לטובת בנו, ולא עלתה לו לשייבול להטיב לו.

ומיד שלח השר הנכבד המכתב הלז להמלך, והשיג תשובה נכונה, פאשר השר יראה שכל דברי האגרת נאמרים באמת ובלבב שלם, יראה להביא הן המלך לבית המלכות בלבוש יקר פלאות לבנו יחידו, ושמח הן מלך מאד.

אמנם אמר לו השר, כי אין מהראוי לקח אותו מאדונו הפפרי בלי ידיעתו, ואם יראה אותך בבגדי כבוד ויקר פעת אשר אתה לבוש בהן, את כל הון בוזי בוזי, ולא יתן אותך להלך, זאת עצה היעוצה, להלך את הבגדי יקר, וללבש פמו מתחלה לבושי פפרי, ולא ידע הפפרי הזה ולא יבין גדל יקרת ערפך, ואז אקח אותך מביתו במחיר אשר

ואחר כך פאשר אמר השר שרוצה לפע לביתו, ואשר הוא מכרח לחלץ את בגדי יקר ולהחזירם להשר, ולהלביש עצמו שוב בבגדי הפפרי המגעלים והמזהמים, התחיל לכפות עד מאד, ולבקש ולחגן את פני השר לרחם עליו, וליעץ אותו איך יוכל לשוב לבית אביו המלך, פי מאד מתחרט על שעבר, ומעתה מקבל על עצמו לשמוע בקול אביו.

ויעץ לו השר שיקח אגרת להמלך בדברי תחנונים ורצוי, ואיך הוא מצדיק הדין על עצמו כי ראוי הוא לו כל הצער אשר עברו עליו תמורת אשר לא שמע בקול אביו, ואשר מאד הוא מתחרט על מעשיו הרעים ומקבל על עצמו מהיום להיות סר למשמעתו. וכן עשה, והיה כותב לו אגרת ובכה במר נפשו, וביותר בכה הן מלך על הצער והנגון אשר עבר על אביו המלך

פרשת מטות

וידבר משה אל העם לאמר החלצו מאתכם אנשים לצבא ויהיו על מדני לתת נקמת ה' במדני (לא א)

קדשת לוי

רבי לוי יצחק מפרדיסשוב זיע"א **'החלצו מאתכם'** - ביציאה למלחמה יש לסלק כל כונה עצמית אלא רק לעשות רצונו ה'

וידבר משה אל העם לאמר החלצו מאתכם אנשים ויהיו על מדני לתת נקמת ה' במדני. כי מי שרוצה לעשות מלחמות, כשיסמך על ה' אז בודאי יצליח במלחמה כשלא יתפונ טובות עצמו, רק לעשות רצונו הקדוש ברוך הוא.

והפרוש הוא כך, החלצו מאתכם שלא ילחמו להנאת עצמם, אז בודאי יהיו על מדני, ויצליחו כשיתכוננו לתת נקמת ה' במדני, ולא להנאת עצמם:

דברי אלימלך

רבי אלימלך מגראדזיסק זיע"א **הבוטח בחסדי ה' נושע מחוזי לטבע**

איש פי ידר נדר לה'. על פי המבאר בספר קדשת לוי פרשת בשלח, מה שנאמר 'אז ישיר' לשון עתיד, על שעלתה בלבם לומר שירה קדם התשועה, ועל ידי בשחון זה נבקע להם הים והיו נושעין חוץ לטבע.

וכמו שפרש רש"י על פסוק (תהלים יחד) 'מהלל אקרא ה' ומן איבי אושע', שדוד המלך עליו השלום מרב בטחונו בהקדוש ברוך הוא על כל צרה שבאה עליו היה אומר שירה קדם התשועה, לפי שהיה בטוח בהשם יתברך שודאי יושע אותו, עין שם.

לפי כשאדם בוטח בחסדי ה' ותולה בטחונו בבעל הרחמים, על ידי זה נמתק דינו בבחינת החסד והרחמים ונושע אף חוץ לטבע.

הרמז בלשון הפסוק

וזהו איש פי ידר, 'איש' הוא גבורה ודין, 'ידר' הוא יראה פנ"ל, והינו כשהקדוש ברוך הוא מביא על האדם יראה על ידי גבורה וצער חס ושלום, אזי נדר לה', 'נדר' כמו 'נאדר'.

והינו פי אז צריך להיות נאדר בגבורה ואמין לבו בכטחונו בה' בעל הרחמים, שודאי יהיה נושע בה' תשועת עולמים, ויעשה עמו נפלאות גם שלא כדרך הטבע, ועל ידי זה ימתק הדין ממנו:

וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר זה הדבר אשר צוה ה' (ל ב)

גנזי ישראל

רבי ישראל מטשורטקוב זיע"א **הדקדוקים בפסוק**

יש פמה דקדוקים: א', למה רק לראשי מטות בני ישראל דבר ומדוע נמנע מלומר לכל בני ישראל אשר צוה ה'. ב', מהו עוד פעם לאמר. ג', מה שנה פה את טעמו מכל הרגיל עד כה, ואמר 'זה הדבר'.

שמירת הפה מדבר יותר מן ההכרח | כל הגדול מחברו מחיב יותר לנצר לשונו

אכן מהפרשה הזאת מהלכות נדרים נראה פמה חזק הוא כח הדבור, כי בכל היוצא מפיו יעשה. ומזה יראה האדם וילמד לשמר את פיו ולשונו מבלי לדבר יותר מן ההכרחי, וכל הגדול מחברו מחיב יותר לנצר לשונו.

הרמז בלשון הפסוק

ולזה כוונ הפסוק וידבר משה אל ראשי המטות, המה אנשי השם, לאמר, כי תמיד יאמרו וידברו אף זה הדבר אשר צוה ה', זה תורה ותפלה, ולא יתללו את פיהם בשחת חליו, ומאיש פי ידר נדר אשר אמרה התורה לא יחל דברו ויכחו לדעת פמה נשגב הוא כח הדבור, על כן יהיו דבריהם בהיות העולם מועטים:



איש פי ידר נדר לה' (ל ב)



אד את הנהב ואת הכסף את הנחשת את הברזל את הבדיל ואת העפרת, כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהר אד במי נדה יתחטא וכל אשר לא יבא באש תעבירו במים (לא כ)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א **המדות** שצריכים להיות במי שרוצה לעסק בתורה כראוי

אפשר לרמז, דבא לומר על הרוצה לעסק בתורה, דצריך שלא יהיה בו תאנות



הברזל את הבדיל ואת העפרתו. 'אד' לשון מעוט, אומר להם יצר הטוב, מעטו אלה הדברים ולא תרדפו אחריהם: תחלה לא יהיה בכם להיטת הזהב והכסף, כי הלהוט אחרי הבלי העולם לא שייך שיזכה לכתר תורה: זאת ועוד, היו מודים על האמת דבנה נכר שאתם לומדים לשמה, ולא יהיה מצחכם נחושה מלחזר מסברתכם ולהודות על האמת, וזהו את הנחשת, מלשון 'ומצחך נחושה' (ישעיה מח ד), דהינו מעטו עזות מצח והודו על האמת: זאת ועוד, לא תהיו קפדנים, כי לא תשפך מלמד, וכא רמז זה במלת ברזל, משום דכל עובדי ברזל כשמוציאים אותו מן האש ומכים אותו, (אין) [יש] קפדנות באותם ההכאות, שההכאות סמוכות זו לזו תכף ומיד פדי שלא יצטנן הברזל, לפיכך המשיל הקפדנות לברזל, ועוד, ברזל גימטריא 'הקפדן':

האדם הלומד ויצר הרע מעכב עליו שלא להשיג מדות אלה, מפל מקום על ידי עסק התורה לשמה ועל ידי שבירת לבו זוכה למדות אלה ויותר מהם.

הרמז בלשונות הפסוקים

וזהו פנות הפסוקים: ויאמר אלעזר הכהן, אלעזר הוא יצר הטוב ששלחו הקדוש ברוך הוא לעזר את האדם ולהורות לו דרך טובה וישרה, קרי בה 'עזר אל', 'עזר' הבא לאדם מ'אל', הכהן, שהוא משרת מאת ה'. אל אנשי הצבא, הם שרצו לצבא צבא לעשות מלחמה עם יצר הרע ולעסוק בתורה לשמה, וזהו הבאים למלחמה, היא מלחמתה של תורה, ובה נמי נלחמים עם יצר הרע ומנצחים אותו. זאת חקת התורה אשר צוה ה' את משה, דהינו, אם תרצו [ש]תזכו לתורה ותהיה חקוקה בכם כראוי, קימו אלה התנאים:

אך את הזהב ואת הכסף ואת הנחשת את

קבוץ הממון, דאם להוט אחר הממון לא שייך שיהיה דעתו מישב לתורה, ואפלו הוא נהנה מיגיע פפיו, לא ירבה בסחורה, כמאמר התנא (אבות פ"ב מ"ה) ולא כל המרבה בסחורה מחכים, ואמר גם כן (שם פ"ד מ"ה) הוי ממעט בעסק ועסק בתורה.

וכשילמד התורה יהיה לומדה לשמה, ויהיה מודה על האמת, דזה מורה באצבע דלומד תורה לשמה, ואם אינו מודה על האמת, נתגלה קלונו דאינו לומדה לשמה. גם לא יהיה קפדן, וכמאמר התנא (שם פ"ב מ"ה) ולא תשפך מלמד.

גם לא יהיה לומד לבדו אם יש לו עם מי ללמד, כי על זה נאמר (ירמיה נ לו) 'תרח על הבדים ונאלו'. גם לא יהיה עצלן וכבד כי אם זריז וזהיר, וכמאמר התנא (שם פ"ה מ"ב) הוי עז כנמר וקל כנשר רץ כצבי וגבור כארי לעשות רצון אביך שבשמים. וכל אלה המדות, אף על פי שאין בהן

פרשת מסעי

המתחזק בעבודת ה' ביחידות, הרי הוא תמיד מאשר בחלקו, מי ידמה לו ומי ישוה לו, כל העולם פלו כדאי הוא לו.

כאשר מתגלגלים בין חסידים אין מחמיצים

מרגלא בפומיהו של זקני החסידים, אז מ'וואלגערט זיך צווישן חסידים, ווערט מען נישט חמץ'דיג' [אם מתגלגלים בין חסידים אין מחמיצים], כמו מצה שאין נותנים לה מנוח ולשים אותה בלי הפסק, ועל ידי זה אינה תופחת ואינה נחמצת, כך הוא האדם, אם הוא מתגלגל בין חסידים אינו תופח ואינו מחמיץ.

הרמז בפסוק 'לא אוכל לבדי שאת אתכם'

ועל דרך זה פרשתי הכתוב 'לא אוכל לבדי שאת אתכם' (דברים א ט), 'לא אוכל לבדי שאת' הסופי תבות בגימטריא אמת, כשאני יושב בביתי לא אוכל לבדי להגיע ולהבין דרך האמת, כי כשהוא יחיד דרכיו נראין בעיניו ומי כמוהו ירא את ה', אולם בהתאסף והתכנס יחד אחים ורעים תרדים לדבר ה', אזי יתחור ויתבהר לו מצבו, ויראה את דרך האמת אשר ילך בה:

וההרפתקאות של כל אחד מישראל, וכשיבוא משיח במהרה בימינו יהיה בזה ספר שילמד ממנו:



ויסעו מקהלתה ויחנו בהר שפר (לג כג)

ישועות משה

רבי משה יהושע מוויז'ניץ זיע"א הסתופפות בחבורה מפרידה מהאדם את הגאון

ויסעו מקהלתה - המונע את עצמו מלשכת במסכת מרעים, ויחנו בהר שפר, מלשון שופרא, הינו שחושב את עצמו לשופרא דשופרא. החבורה החסידית מפרידה מהאדם את טמאת הגאון רחמנא לצלן.

שמעתי פעם אדם שהשתבח לאמר, עליונים להעריך אותי כראוי, כי אני בעל קורא ובעל תפלה וצבאי בבית כנסת. הוא היה מרצה מעצמו, ואמר לעצמו 'שלום עלי נפשי', יען לפי השגותיו היה מרצה מעצמו. אבל כשיושבים בשיבת מרעים בחבורת אברכים, ושומעים על השגות נעלות בעבודת ה', מבינים שעדין אין סבה להיות שבעי רצון.

'הגדול מחברו' - גדלות והתרוממות על ידי חבורה

פרשתי ארמם ו'ל (סוכה נב). כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו, דהינו כל מי שגדלותו והתרוממותו באה לו מ'חברו', על ידי התקשרות חברים בהתאספותם יחד, הוא מרגיש תמיד ש'יצרו גדול הימנו' ואינו מתגאה במדרגותיו, אבל

אלה מסעי וגו' ויכתב משה את מסעיהם למוציאיהם (לג א-ב)

לקוטי מוהר"ן

רבי נחמן מברסלב זיע"א

כל מסעות האדם הם מחמת חסר אמונה

איתא בעשרה מאמרות (הובא בליקוט ראובני), 'אלה מסעי בני ישראל - בשביל שחטאו ב'אלה אלהיך ישראל' בשביל זה 'יסעו בני ישראל'.

נמצא כל הנסיעות של אדם הוא בשביל קלקול האמונה, הינו בחינת עבודה זרה, כי אם היה מאמין באמונה שלמה שיכול הקדוש ברוך הוא להזמין לו כל צרכו, לא היה נוסע שום נסיעה.

נמצא כי הנסיעה היא קלקול אמונה, הינו בחינת עבודה זרה. וזה שכתוב בעבודה זרה (ישעיה ל כב): 'צא תאמר לו, 'צא' זה בחינת נסיעה וטלטול. גם על ידי טלטול מתקן את הטלטול שגורם כבדול למעלה. כמו שכתוב (שם כח כ) 'המסכה צרה כהתכנס' (ח"א סימן מ):



שמונת יצחק

רבי יצחק מווארקא זיע"א

לעתיד לבוא יהיה מכל המסעות שעבר כל יחיד ויחיד ספר

אמר מורי הרב הקדוש מלעלוב זצוק"ל, שכשם שמושה רבנו היה כותב כל המסעות של ישראל ונעשה מהם תורה, כן עתה אליהו הנביא כותב כל המסעות

ונס שמה רצח מכה נפש בשגגה והיו לכם הערים למקלט מגאל (לה יא-יב)

מבשר טוב

רבי בן ציון מביאלא זיע"א

בתי מדרשות הם הערי מקלט לנוס

ויוה"כ, סכה וד' מינים, הם הכל הכנה לאתה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים:



חדש אב

בית יעקב

רבי יעקב אב"ד אלכסנדר זיע"א
'ממעטין בשמחה' - ממעטין הקלפות
ע"י שמחה

ושמעתי בשם צדיק אחד, כמדמה בשם רשכבה"ג הרה"ק ו"ל מלובלין וכו', משנכנס אב ממעטין בשמחה - ירצה על ידי שמחה או ממעטין הקלפה והטמאה:



יראה

דברי אמת

רבי יעקב יצחק מלובלין זיע"א
על ידי היראה רוחץ האדם בשרו
מהתאוות ועברות

וזוה פרוש על "שעלו מן הרחצה" (שה"ש ד ב), פרוש כי יראה נקרא רחיצה כי על ידה רוחץ האדם בשרו מעברות ותאוות (פרשת מטות):



דעת מטה

רבי משה אלוקים בריעה מקודניץ זיע"א
בטול במציאות על ידי יראה אמתית
| מעשה נורא מהרבי רבי זושא זיע"א

במדת היראה לבד אי אפשר לעבדו, כי חלילה היינו בטלים במציאות, וכמו ששאל אחד הרב הצדיק מו"ר מו"ה זושא זצלה"ה ללמדו איך לעבד ד' ביראה, והוריד הרב בידו, ונפל אותו האיש על פניו ארצה ולא יכל לקום על עמדו מגדל היראה, עד שהניח הרב ידו אזי קם על עמדו (פרשת מטות):



ממוז

מאור עינים

רבי מנחם נחום מטש'רנוביל זיע"א
חמדת הממוז היא עקר סבת התאוות
בדורותינו

חמדת הממוז הוא בדורות הללו עקר סבת כל תאוות שבעולם (פרשת מטות):

המעוה של אותו שאין נותנין צדקה
כראוי מסריח ממש

באמת מי שיש לו חוש הריח הרוחני ועיני שכל לו ולא עיני בשר, יראה ויסתכל שהמעוה של אותו שאין נותנין צדקה כראוי מסריח ממש כדבר שלא נמלח ושוהה מבלי מלח (פרשת מטות):

בעזרת השם יתברך מידו. כי רשות התורה היא רשות אחרת מרשות העולם הזה, ולכן שם אין ליצר הרע אחיזה (תורת בין הזמנים פ"א):



ואם יצא יצא הרצה את גבול עיר מקלטו אשר ינוס שמה, ומצא אתו גאל הדם מחוץ לגבול עיר מקלטו ורצה גאל הדם את הרצה אין לו דם (לה כו-כז):

שם משמואל

רבי שמואל מסוכטשוב זיע"א
באורו של בעל האבני נזר זיע"א בטעם
גלות הרוצח לעיר מקלט

הגיד כבוד קדשת אבי אדמו"ר זצלה"ה בענין ערי מקלט של רוצח, מחמת שחטא ב'חיים' אבדה חיותו ומשום הכי אין לו דמים, ותקנת ערי מקלט היא שעל כל פנים ישיג חיים חדשים באמצעות הלויים שמהותם כשםם - דבקים ונלוים לשמים וכל עבודתם היא בשיר ובדבקות, והוא באשר נטפל אליהם שואב באמצעותם חיים חדשים, ועל כן כשיצא מעיר מקלטו שוב אין לו דמים, עד כאן דברי.

וממוצא הדברים ששרש החיים שהיה לו מכבר נסתלק ממנו והוא צריך לשאב חיים חדשים משרש אחר וכאלו נעשה בריה חדשה.

תשובה לחטא הידוע על ידי התחלה
מחדש כאלו היום נולד | באור דברי האר"י
הקדוש שעקר התשובה על ידי תורה

ובזה פרשנו דברי הזהר הקדוש שבקצת מקומות שלחטא הידוע אינה מועילה תשובה. הינו משום דאמרו ו"ל (נדה יג.) שהוא פאלו שופך דמים, ואם כן תשובה כפשוטה - שהיא לשוב למקומו הראשון, זה שאין לו, אכל מכל מקום יש לו תקנה להתחיל מחדש פאלו היום נולד.

וזוה ודאי מועיל, ולא גרע מגר שנתגבר שהוא כקטן שנולד דמי, ואם כן זה שהתחיל מחדש טל תורה מחיהו ושואב חיים חדשים באמצעות התורה, וזהו שבאריו"ל שעקר התשובה הוא עסק התורה (בראשית תרע"ט):

לשונות של אור

בין המצרים

תורת אבות

רבי משה מקוברין זיע"א
בין המצרים וחדש תשרי הכל הכנה
לאתה הראת

ימי בין המצרים, תרועה ושברים, עשי"ת

שם מטמאת העולם | התעוררות אודות
למוד תורה בימי בין הזמנים

כאשר לדאבוננו נעשה הדבר כמספם ומחלט בקרב שומרי התורה על ימי בין הזמנים שאין בהם חיוב כל כך ללמד ולהתפלל ולעבד את השם יתברך, והכל הוא רק כפי ההכרח במינימום האפשרי כדי לצאת ידי חובה, הרי שבודאי ובלתי שום ספק שזה משפיע גם על היראים ושלמים, וגם על בחורים עובדי ה', שהתורה ומצות שלהם בזמנים הללו יהיו בבחינת מצות קלות, דהינו ללא כל ערך.

וכאמור מדברי הרמב"ם (דעות פ"ו הל"א) הרי שההשפעה הזו היא חזקה ביותר, וכמעט שאי אפשר להמלט ממנה, וכמו שכותב שצריך להסתלק למדבריות וכדו' כדי לא להמצא בחברת האנשים החוטאים. ומהו אם כן העצה היעוצה למי שחפץ בכל מאודו להנצל מן הזהמה וטמאת העולם אף בזמן כזה.

הנה על כך נתנה לנו התורה הקדושה עצה נאמנה, וכנאמר והקרייתם לכם ערים ערי מקלט תהינה לכם, ונס שמה רצח מכה נפש בשגגה והיו לכם הערים למקלט מנאל וגו'.

והנה מציינו בגמרא מכות (י): אמר רבי יוחנן מנין לדברי תורה שהן קולטין, שנאמר את בצר במדבר וגו' (דברים ד מג) [וכתיב בתריה] וזאת התורה (פסוק מד סג), לא קשיא הא בעידנא דעסיק בה הא בעידנא דלא עסיק בה, ואי בעית אימא מאי קולטין ממלאך המות, עד כאן.

ובחדושי הריטב"א (סג) כתב בבאור דברי ההוא אמינא של הגמרא שדברי תורה קולטין: פרוש, קולטין דעתין דבעי לומר שבית מדרשו קולטו, ואם הרגו שם גואל הדם נהרג עליו פאלו הרגו בערי מקלט, עד כאן לשונו.

הרי לפנינו שהיה הוא אמינא של הגמרא היתה שפתי מדרשות קולטין את האדם, כמו ערי מקלט שקולטין את הרוצח בשגגה.

ואף כי אמנם למסקנת הגמרא שם אין דברי תורה קולטין בערי מקלט. אכן קלל בדינו מן הקדמונים (הובא בש"ה תושב"פ יג ס) שכל הנה אמינא של הגמרא אמת היא גם למסקנא. ואם לא לאותו ענין, אמת היא לענין אחר וכו'.

והנה כידוע דהיצר הוא השונא היותר גדול של האדם, והוא עומד לרצחו נפש ברוחניות, ורודף אחר ישראל, ובפרט אחר בחורי ישראל בכל עת וללא הרף, וכרצונו להורידם לבאר שחת.

ומה יעשה האדם ויחיה, יברח לבתי מדרשות ושם יוכל להקלט ולהנצל

נודע מה דאיתא בספרים הקדושים שבאלו ג' השבועות אפשר להתקרב אל השם יתברך בכל יותר מכל ימות השנה, כי באשר המלך בשדה, קל יותר לבוא אליו, מאשר כשהוא בתוך ביתו. ועל פן פאשר באלו ג' השבועות שכינתא בגלותא יותר מאשר בכל ימי השנה פנודע, קל יותר להתקרב.

יש להעתיך בימים אלו אודות 'תקומת השכינה' ועל 'גלות הפרטית'

וכאשר יש את האפשרות להתקרב צריך כל אחד לבקש ב' דברים עקריים: א, לבקש אודות הקמת שכינתא מעפרא, אשר כל אחד כפי השגתו מחיב לשים בקשה זו בראש מאויו. ב, שיבקש כל אחד להגאל מהגלות הפרטית בה הוא שרוי.

'גלות פרטית' - הקשה ביותר

וכנודע דהגלות הכי קשה, היא מה שהאדם בתוך תוכו נרדף וגולה מיצרו הדחוק על עברו על רצון קונו, ואינו בעל הבית על עצמו, כי אף שמתעורר לעשות רצון בוראו יתברך שמו, נעמד לו יצרו לשטן עלי דרך, וכמו שתף הוא לאדם בארחות חיו, ומנסה בכל מיני תחבולות לכוון את האדם ולהטותו מן הדרך הישר. ולפיכך גלות זו של האדם אצל יצרו קשה היא מכל גלות אחרת, כי

מכל גלות יש אפשרות לברח ולחמק ולהפטר בכך מן האויב, אף מגלות היצר קשה מאד לברח כי בכל מקום שהאדם הולך, היצר ברוך אחריו ואינו מניחו.

ועל כן בימים אלו המסגלים להתקרב אל השם יתברך צריך האדם לבקש על עצמו שיזכה לנצח במלחמת היצר, ולנצח על מלאכת בית ה'. ומן הראוי ללמד בספר 'שער המלך' בחלק השיף לבין המצרים, 'ער רייסט שטיקער' בדבריו המעוררים.

ימי בין המצרים הכנה לימים הקדושים הבעל"ט

איתא בספרים הקדושים דכ"א ימי בין המצרים מכונים כנגד כ"א ימים שמראש השנה עד אחר סכות, והינו דימי בין המצרים המה הכנה לימים הקדושים הבאים עלינו לטובה. ואם יש קצת השגה ברוקמות הימים הקדושים הרי מוכן ביצד צריכים להיות הנהגת הימים האלה המהוים הכנה לימים הקדושים.

חלילה מלהפך את ימי 'בין המצרים' ל'ימי חפשי'

וכל בר דעת יבין, כמה מן הבושה יש בכך לאותם בני אדם אשר ימים אלו נקראים אצלם 'ימי חפשי', ותחת אשר יהיו הימים מנצלים לתורה ועבודת ה' פראוי לימים פאלו, הרי מבלים את הזמן בדברי הבאי.

התחזק בימי בין הזמנים עכ"פ בלמוד דברים קלים

לסור מדבקות הבורא ואהבתו

בהקדים דברי קדשו של אא"ו זצלה"ה (מקאצק) שאמר לאנשי בריתו וסודו, שרצונו מהם שבאם פגשם וכו' בייער ותתבע אותם לדבר עברה לא ישמעו - לא מתמת טעם אסור לחוד, ורק עקר מטעם שלא יהיה להם פנאי לזון אף רגע אחת מדבקות הבורא יתברך ואהבתו תמיד, עד כאן לשונו הגדב (ד"ה ויקח משה):



שפע

משמרת איתמר

בפי איתמר מסונסקנולי זיע"א בהמשכות השפע נמשכת גם כן השפעת קדשה

שמעתי מפ"ק אדומור [מלובלין]: כשהשפע נמשך על אדם מלמעלה ממקום קדשה, נמשך גם כן אור גדול של קדשה עליו. וכמו שאמר לי הרב המגיד בזה"ל: כשיעזר לך הקב"ה ויתפתח לך שערי שפע פרנסה ועשר, ממילא יפתח לך שערי עבודה וקדשה ותפלה. וספר לי שכן השיב לו בזה"ל הרב החסיד מו"ה רבי דב נ"ע, ושכן השיב הוא לצדיק אחד (פרשת מטות):



עטרת ישועה

בפי יהושע מדזיקוב זיע"א

על ידי האמונה בבורא יתברך ובכח הצדיק בכח הצדיק להשפיע עשירות

אם האדם מאמין בבורא עולם שהוא הנותן לו הצלחה ולא כחו ועצם ידו, וגם מאמין בהצדיקי הדור שהמה משפיעים הפרנסה על אנשים פאלו, יוכלו הצדיקים להתפלל על עשירות:



תפלה

משמרת איתמר

בפי איתמר מסונסקנולי זיע"א

עקר התפלה התעוררות הרצון

אמר האיש היהודי נ"ע, שעקר התפלה היא לפעל הרצון, שמתעורר ברצונו, ועל דרך 'בעא רחמי' שהוא לשון רצון:



בין המצרים

באר יעקב

בפי יעקב ישכר בער מנדבורנא זיע"א בשלשת השבועות יותר קל להתקרב אל הבורא יתברך

מסירות נפש

בפני אביב

בפי יעקב אריה מדזימין זיע"א

העקר הוא 'לחיות' במסירות נפש

שמעתי שאמר אדמו"ר הקדוש זצ"ל מו"ה יעקב יצחק מלובלין, שצריך אדם למסר נפשו בשביל השי"ת זה אינו דבר גדול כל כך, רק צריך אדם לחיות ח"י רק להשי"ת ולא בשביל אדם, רק להשי"ת ורק לעשות נחת רוח תמיד להשי"ת (פרשת מטות):



רביד הזהב

בפי ישראל דב מיאטניצא זיע"א

הצדיקים לומדים כל ימיהם כיצד למות

במס"נ | מעשה בהרבי רבי ברוך ממעזיבון זיע"א

כן דרך הצדיקים שלומדים א"ע בחייהם למות במס"נ לה, כי על ידי זה בקל להם למות אחר כך במחשבה טהורה בסוד מס"נ כמו שהיה לו מחיים, כמו ששמעתי אומרים בשם הרב מוהר"ר ברוך ממעזבון ז"ע שראה איש אחד שהמיתה בא לו בקשי, אמר, תמיה לי הא כל ימי חיי של אדם צריך האדם ללמד את עצמו למות ולבסוף לא יוכל למות. ע"כ צריך האדם ללמד לעצמו שיהיה לו בכל עת מס"נ לה ובפרט בשעת קריאת שמוע, והבן (ד"ה וידבר וגו):



באר משה

בפי משה אלקים ברעה מסונניץ זיע"א

עדות על הסגופים ותעניות ומקואות

של הרבי רבי אלימלך זיע"א

המעט הוא מה שראיתי מרבותינו הקד' אשר נתבקשו בשיבה של מעלה לתזות בנעם העליון ולהתענג מזיו הדרת שכינת כבודו יתברך, ובפרט מאד מאדמו"ר הרה"ק איש אלקים בוי"ק מוה' אלימלך זצ"ל, כמה וכמה סגופים עשה לו האיש הקדוש הזה, וכשהייתי אצלו כבר היה במדרגה העליונה ועדיו יסר והכה את עצמו בכל יום בעשבים העוקצים ושורפים שקורין בל"א ברעננעסטליון, חוץ שאר סגופים ותעניות ומקואות שעשה הרה"ק הנ"ל, אשר מי יוכל להגיד ולספר ותקצר היריעה מהכיל להעלות על המכתב גדל הסגופים שעשה לו (פרשת מסעי):



סור מרע

מדרש משה

בפי משה מדרכי מפילוב זיע"א

לפרש מהעברה מחמת שאין יהיה זמן

ואליכם אקרא להתחזק מאד בימים אלו בהתמדת הלמוד. ואף אם האדם מהיותו בשר ודם חש בימים אלו חלשה גופנית וקשה עליו הלמוד כבימים ימימה, מכל מקום אין בזה התר לפרק מעל עצמו על תורה ועל מלכות שמים, ובדלית ברהה ילמד דברים קלים יותר שאין צריך להם כל כך עיון השכל, אבל חלילה מלעשות ימי בין המצרים לימי חפשי.

שעה אחת ביום שקלה קדש קדשים ללמוד

ועוד זאת, מן הראוי להוסיף בימים אלו שעה נוספת של למוד התורה ושתהא השעה הזאת כלה קדש ללמוד התורה בלי שום דברים בטלים:



עמוד התפלה

לקוטי שיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א

דקדוק 'מסעי' לשון רבים

אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים (לג א). נאמר 'אלה מסעי' לשון רבים, כלומר שהיו מסעות רבים שבהם יצאו בני ישראל ממצרים. וידועה הקושיא על זה: הרי בני ישראל יצאו ממצרים במסע אחד בלבד – המסע מרעמסס לסכות (שהרי שאר המסעות היו כבר אחרי היציאה ממצרים), ומהו 'מסעי' לשון רבים?

דקדוק נוסף אודות היציאה ממצרים
לארץ טובה ורחבה במשך מ"ב מסעות

גם צריך להבין ענין מ"ב המסעות שהיו מאז שבני ישראל יצאו ממצרים עד שבאו לארץ ישראל, 'ארץ טובה ורחבה': כיון שמיד במסע הראשון, כאשר רק יצאו ממצרים, לשון מצרים וגבולים, הרי זה כבר 'מרחב', הינו, שמיד כשיוצאים מהמצר נמצאים במילא במקום המרחב – אם כן מה מוסיף ענין מ"ב המסעות בענין המרחב?

'מצרים' ו'מרחב' חדשים בכל מדרגה ומדרגה

אך הענין הוא, שב'מצרים' ו'מרחב' ישנם כמה וכמה מדרגות; מה שנקרא

'מרחב' לגבי מדרגה שלמטה – הנה לגבי מדרגה נעלית יותר הרי זה נקרא עדין 'מצרים', עד שמגיעים להמרחב האמתי – המסע האחרון, 'על ירדן ירחו' (לג מה), דקאי על משיח 'דמורח ודאין' (סנהדרין ג:). עד אז – הרי הגם שלגבי מדרגה תחתונה הרי זה ענין של 'מרחב', הנה לגבי מדרגה עליונה יותר הרי זה 'מצרים'.

כל מסע ומסע - יציאה נוספת ממצרים

וזהו ענין מ"ב המסעות שהיו ממצרים עד 'ארץ טובה ורחבה': במסע הראשון, הגם שכבר יצאו ממצרים ונכנסו – במילא – למרחב, הנה לגבי מדרגה עליונה יותר הרי זה עדין ענין של 'מצרים', ולכן צריך להיות עוד מסע פדי לצאת גם מ'מצרים' זה. **וזהו הלשון 'אלה מסעי'** (לשון רבים) גו' אשר יצאו מארץ מצרים, כיון שגם ענינם של שאר המסעות הוא היציאה ממצרים, ועד שמגיעים ל'ירדן ירחו' – תכלית העלוי.

התורה מעשית בעבודת האדם

התורה היא נצחית בכל דור ודור, ובפרט הענין דיציאת מצרים, אודותיו שנינו 'חיב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא היום ממצרים' (הגש"פ) – הרי זה הוראה בעבודה, שגם כאשר כבר פעל עבודה שלמעלה מטעם ודעת, למעלה ממדידה והגבלה, שבזה יצא גם ממצרים דקדושה – אין זה מספיק עדין, כי לגבי מדרגה נעלית יותר הרי זה עדין מצרים, ובמילא צריך להמשיך לעבד וללכת הלאה.

הלמוד מענין התפלה | התפלה עליה מלמטה למעלה לצאת ממצר 'למרחב'

ויובן גם מהענין דעבודת התפלה: עבודת התפלה – היא עבודת האדם, פידוע החלוק בין תורה ותפלה, שתורה היא מלמעלה למטה, ותפלה היא עבודת האדם מלמטה למעלה, 'סלם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה' (בראשית כח יב) שבו הולכים מלמטה למעלה, לצאת ממקום המצר למקום המרחב.

והרי ידוע שבתפלה ישנם כמה וכמה עליות, שבכל עליה יוצא האדם ממצבו הקודם, ואף על פי כן אין די

בזה, אלא צריך לילך להתעלות יותר.

העבודה הראשונה - 'הכנה לתפלה'

העבודה הראשונה היא – ההכנה לתפלה: כיון שעומד להתפלל לפני הקדוש ברוך הוא הפלתי בעל גבול ובלתי בעל תכלית, והרי הוא – האדם – נמצא בגוף ונפש הבהמית, ובפרט כשמלכלך על ידי החטא, אם כן, כיצד יעמד לתפלה? – ולכן מרחח הוא תחלה לצאת מכל עניניו ומכל מציאותו, ואז לעמוד לתפלה.

ההכנה לתפלה מצד עצמה היא כבר יציאה מהמצרים

ענין זה עצמו, העמידה לתפלה, עוד לפני שמתפלל, עוד לפני שהתחיל לומר 'הודו' או 'מה טובי', אלא עצם זה שחוגר גארטל ועומד לתפלה – בענין זה לבדו יוצא הוא מעניניו, ונעשה מזכר, דהינו שיוצא מהמצרים וגבולים שלו.

התקדמות בשלבי עליה נוספים בתפלה
עצמה

ואף על פי כן, בזה לבד אינו יוצא ידי חובתו, אלא אז דוקא עליו לעמוד לתפלה, להתחיל לומר 'הודו', ואז יוצא הוא גם ממציותו כפי שהוא עומד לאחרי ההכנה לתפלה, שלגבי למעלה מזה הרי זה עדין מצר וגבול; יוצא הוא גם ממצר זה אל מקום המרחב.

עליות על גבי עליות בתפלה

וכן גם בתפלה גופא ישנם כמה וכמה עליות, ובכללות הרי נחלק לד' שליכות (והעליות הן על ידי שם מ"ב פירוט), שכל מדרגה לגבי המדרגה שלמעלה הימנה היא עדין ענין של מצר וגבול.

תכלית העליה - בתפלת שמונה עשרה

ועד שמגיעים לשמונה-עשרה, שאז הוא תכלית העלוי – שיוצא לגמרי ממציותו (מאיוו מציאות שתהיה, גם מציאות שנוהפכה על-ידי עבודתו בכל המדרגות הקודמות), ועומד בבטול במציאות 'כעבדא קמי מאריה', שאינו מציאות כלל, ואומר 'אדני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך' – הקדוש ברוך הוא יפתח את שפתי, ואני רק אחרז על דבריו (ח"ב עמ' 348 ואלק):

אוצרות גאוני הדורות

המבטל מצוה פוגם בלבוש נפשו

והנה צריך לומר 'עליו'. עוד יש לדקדק, מדוע כפל ואמר גם "לא יחל דברו" וגם "ככל היצא מפיו יעשה", שמשמעותם שוה.

ונראה לבאר, בהקדים את דברי המשנה

איש כי ידר נדר לה' או השבע שבעה לאסר אסר על נפשו לא יחל דברו ככל היצא מפיו יעשה (ב א)

מאיר לארץ

רבי מאיר ביקניאם זצ"ל

יש לדקדק, מהו שהוסיף ואמר "לה", ודי הנה לומר 'איש כי ידר נדר או השבע שבעה'. עוד יש לדקדק, מהו שאמר "על נפשו",

ויאמרו אל משה עבדיך נשאו את ראש אנשי המלחמה אשר בידנו ולא נפקד ממנו איש (לא מט)

עטרת זקנים

רבי אריה ליבוט מהרובשוב זצ"ל
צדקת אנשי המלחמה שלא סחו בין תפלין לתפלין

והנה תבות 'ראש' 'אשר' בדינו' מיתר. ושמעתי בשם שאר בשרי הגאון החסיד מוהר"ר אייזיק הפהן אבד"ק קארץ, שאמרו בגמרא (מנחות לו.) סח בין תפלה של יד לתפלין של ראש עברה היא בידו, וחוזר עליו מעורכי המלחמה.

זה שאמר הכתוב פאן עבדיך נשאו את ראש אנשי המלחמה שהניחו תפלין של ראש, וגם אשר בידנו רצה לומר של יד, ולא נפקד ממנו איש שאין שום אחד חוזר על זה, כמו שאמרו במדרש (במדב"ר כב ב) 'בחר לנו אנשים צדיקים, ואמרו תז"ל (סוטה מד.) מי האיש הרא מעברות שבידו חוזר מעורכי המלחמה, וכאן היו כלם צדיקים ולא סח בין תפלין לתפלין.



כי לא ננחל אתם מעבר לידו והלאה כי באה נחלתנו אלינו מעבר הירדן מזרחה

(לב יט)

דברי שאול

רבי יוסף שאול נתנון זצ"ל

התפשטות ארץ ישראל על פי הגורל

עין רש"י שפבר קבלניה. והרמב"ן תמה כי אין זה דרך ארץ לומר כבר קבלניה, כי אין בידם רק פאשר יתנוהו להם.

ולפי עניות דעתי נראה, דהנה בפרשת מסעי כתיב (לד ב) 'כי אתם באים לארץ פנען זאת הארץ אשר תפל לכם בנחלה, ועין רש"י מהו לשון 'אשר תפל'. ולפי עניות דעתי על פי מה שכתוב (ג) 'אל אשר יצא שמה הגורל לו יהיה, ועין רש"י שחסר הכתוב, והיו לו לכתב אל המקום.

אבל באור הענין כבר כתבתי בשם הרב הצדיק מו"ה צבי אלימלך אבד"ק דינוב ז"ל, דהנה ארץ ישראל נקמטת ואינו מחזיק כל פה, ולכך כל מקום אשר יצא הגורל שם, נתפשט הארץ והיה נולד מקום, ורפח"ח. ולפי זה זה שאמר זאת הארץ אשר תפל לכם בנחלה, והינו שיתפשט על ידי הגורל ויהיה לכם נחלה, כי לעת עתה אין הארץ מכיל לתשעת המטות. וזה שכתוב ונסב לכם הגבול וכו', והינו שתתפשט הארץ ויהיה לכם גבול.

קלי עולם כשלושה חמורי עולם, לומר פתח בדרו כשמואל בדרו, גרעון כמשה, שמשון באהרן. והנה קשה, למה מנה הגמרא בדרדוק פתח כשמואל, גרעון כמשה, שמשון באהרן, היה לומר סתם שלוש קלי עולם כשלושה חמורי עולם, ונאנחנו נסדר.

והרצו המקבלים, פי נשמת גרעון היא נשמת ניצוץ מנשמת משה, לפיכך היה מלמד סגוריא על ישראל, כדכתיב (שופטים ו יד) 'ויפן אליו ה' ויאמר לך בכחך זה' שלמדת סגוריא על בני, ומשה היה לו גם כן מדה זו. שמשון היתה נשמתו ניצוץ מאהרן הכהן, לפיכך היה נזיר ולא היה מטמא למתים. ויפתח היה ניצוץ נשמת שמואל הנביא אף על פי שהיה קדם, וליפיקו מדרקת הגמרא וקא גרעון כמשה וכו'.

וזה דוע, דמלחמת גרעון היה עם מדינים ועמלק, וזה דקדק ה' בלשונו נקם נקמת בני ישראל מאת המדינים, אחר תאסוף אל עמיד. רוצה לומר, אחר מיתתו הינו בגרעון תהיה ניצוץ נשמתו ושם תהרג את המדינים, אבל אתה בעצמך לא, כי בירא דשתי ביה מיא אל תשדי ביה קלא, כי אתה נתגדלת במדין.



ואת בלעם בן בעור הרגו בחרב (לא ח)

חומת אנך

רבי זאב וואלף פורליה זצ"ל

בלעם לא נהרג מנפילתו מהאור כמיתת חמשת המלכים

דקדק באור החיים הקדוש על דבר אמרו 'בחרב', דמה צרף בהודעה זו. והנראה לעניות דעתי לכאן על פי מה שכתב בפרוש רש"י (לא ו) שהיה בלעם עמהם ומפריח מלכי מדין כשפטים, והוא עצמו פורח עמהם, הראה להם את הציץ שהשם חקוק בו והם נופלים כו'.

וזה שדיק הכתוב ואמר שאותו הרגו בחרב, ודלא כמלכי מדין שנהרגו מנפלים על החללים מן האויר, כמאמר הכתוב 'הרגו על חלליהם', והינו במה שהפילם ארצה על ידי הציץ, היה משפט כתוב בבלעם דאף שגפול גם הוא כמו שכתוב בספר יהושע (יג כב), מכל מקום לא נהרג בנפלו כי אם נשאר בחיים, למען יראו עיניו תועלת כשפיו כי לא נחש בעקב, ואז הרגוהו בחרב.



בגדרים (טו.), 'קונם ספה שאני עושה, לולב שאני נוטל, תפלין שאני מניח. בגדרים אסור, בשבועות מותר. שאין נשבעים לעבר על המצות. וכן פסק מרן בשו"ע (יו"ד סי' רטו ס"א), 'גדרים חלים על דבר מצוה. כיצד, אמר, קונם ספה שאני יושב, לולב שאני נוטל, אסור לישב בספה ולטל לולב. ובהמשך (שם סי' רלט ס"ד), 'שבועה אינה חלה על דבר מצוה, בין שהוציאה בלשון שבועה, שאמר, שבועה שלא אשב בספה, בין שהוציאה בלשון נדר, שאמר, ישיבת ספה עלי בשבועה'.

עוד יש להקדים את דברי האר"י (שהביא רבי חיים ויטאל בספרו 'עץ חיים' שער מט פרק ה), שתרי"ג מצות, הם פנגר רמ"ח אברים ושס"ה גידים. ועל ידי קיום המצות, נעשה 'לבוש' לנפש האדם לעולם הבא, ואם חסר איזו מצוה, הריהו חסר הלבוש של הנפש.

וזהו שאמר "איש פי ידר נדר לה", כלומר, שנדר נדר בדבר הנוגע לה, והינו לבטל איזו מצוה, "או השבע שבועה" לה, שנשבע לבטל איזו מצוה, "לאסור אסור", שאם נדר, הריהו צריך לקיים את הנדר ולבטל את המצוה, ובכך הוא גורם חסרון ללבוש ש"על נפשו". ומטעם זה, לא אמר 'לנפשו' כי החסרון אינו בנפש ממש, אלא בלבוש שעליה.

ועל הנשבע לבטל את המצוה, אמר "לא יחל דברו", כלומר, אין דבורו חל, ועליו לקיים את המצוה, פיון ששבועה לא חלה על בטול מצות. אף על הנדר, אמר "ככל היצא מפיו יעשה", ועליו לבטל את המצוה, כי גדרים חלים על בטול המצות.

(באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)



נקם נקמת בני ישראל מאת המדינים אחר תאסוף אל עמיד (לא ב)

קהלת משה

בשם רבי שמשון מאוסטרופוליא זצ"ל

נקמת משה במדין לאחר פטירתו

הקושיא מפרסמת היה לו לכתב ו'אחר תאסוף אל עמך'. ואמר הרב שמשון הנ"ל, דהנה קשה, מפני מה שלח משה את פינחס ולא הלך בעצמו, ותרץ הגמרא משום בירא דשתי ביה מיא אל תשדי בה קלא, כי משה נתגדל במדין. אבל קשה, וכי הקדוש ברוך הוא לא ידע זה, ומפני מה צוה את משה לילך בעצמו. לזה תבת 'אחר' הוא מתרץ זאת, דהנה בגמרא (ר"ה כה.) שקל הכתוב שלושה

(לג), שאם משה היה נכנס לארץ, היה מבטל את יצור הרע של עבודה זרה, וממילא לא היו חוטאים, ולא גולים מהארץ.

וזהו שאמר משה לישראל, "כי אתם", ולא אני, "עברים את הדרך אל ארץ כנען", ואין מי שיבטל את יצור הרע של עבודה זרה, על כן אני מצוה אתכם "והורשתם את כל יושבי הארץ מפניכם ואבדתם את כל משפחתם" וגו', שתבטלו מראש את כל העבודה זרה, לבל תפלו בראשית. שאם הייתי עובר בעצמי, הייתי מבטל את יצור העבודה זרה, ולא הייתי מצוה אתכם על כך.

ובזה יובן, מה שנאמר בפסוק "צו את בני ישראל ואמרת אליהם כי אתם באים אל הארץ כנען זאת הארץ אשר תפל לכם בנחלה ארץ כנען לגבלתי" (במדבר לה, ה). וקשה, והרי מבאר בגמ' פסחים (ג), שהוסיף הכתוב כמה תבות כדי לא לומר דבר מגנה, ומהו שאמר כאן "זאת הארץ אשר תפל", שהוא לשון נפילה.

ולאמור יובן, שאמר משה לישראל, "כי אתם", ולא אני, "באים אל הארץ כנען", ומטעם זה לא יתבטל יצור הרע של עבודה זרה, וסופכם לחטא בעבודה זרה. וכיון שעתידים אתם לחטא "זאת הארץ אשר תפל" והינו שהארץ תחרב. ואם תשאלו, אם אנו חוטאים, מה חטאה הארץ. על כך השיב "לכם", הינו 'בשבילכם', כי אם לא היה שופך את דמם עליכם, ח"ו (ע"י איכ"ר ד, יד, ורש"י קידושין לא: ד"ה 'איסייעא'). (באריכות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)



חנית ישראל באילים

כלי יקר

רבי שלמה אפרים מלונגטיץ

חנית ישראל באילים מפאת י"ב עינות מים ושבעים תמרים

ויסעו ממרה ויבאו אילמה ובאילים שתים עשרה עינת מים ושבעים תמרים ויחנו שם. (לג ט). ומה שנאמר ויסעו ממרה ויבאו אילמה ולא אמר ויחנו באילמה, לפי שהיה מסע קצר ממרה לאילים ולא היה בדעתם לעשות שם חנייה, אף לפי שמצאו שם שתים עשרה עינות מים המתחכסות אל שנים עשר שבטים, אשר ממקור ישראל ישקו לכל העדה, ושבעים תמרים המתחכסות לשבעים זקנים, פי הצדיק פתמר יפרח, על כן אמרו סימנא מילתא היא שיעשו שם חנייה.

נראה לפרש דהנה פשיטא בני ישראל ממצרים, פתיב (שמות יג יז) ו'לא נחם אלקים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא וגו'. ואפשר לומר עוד טעם על מה שלא נחם דרך ארץ פלשתים, דלכאורה קשה, מה היה הנס גדול כל כך בקריעת ים סוף, הא איתא בחלין (ו) דרבי פנחס בן יאיר חלק לנהר גינאי ג' פעמים, ואם כן מה גדלה זו בקריעת ים סוף שלא נקרא אלא פעם אחת.

אבל באמת דכל מה שהיה בכחו של רבי פנחס בן יאיר לבקע הנהר, נמשך רק על ידי נס של קריעת ים סוף, שעל ידי שהקב"ה חלק את הים לפני משה ובני ישראל, אז הושם טבע זו בפריאה דהים יחלק לפני צדיק גם בדרות הבאים, אבל עקר הנס היה בקריעת ים סוף, ומפני זה עצמו לא נחם אלקים דרך ארץ פלשתים רק דרך הים, כדי שיקרע להם הים ויושם טבע זו בפריאה, כדי שגם דורות הבאים אחריהם פשיטא ויבאו לקריעת הים ויכלו לעשות על ידי כח זה של קריעת ים סוף, וזה המכנין גם בשאר המסעות והנסים שהקב"ה עשה עמם.

והנה בני ישראל היו סוכרים שלכך נקרע הים מפני שלא היה דרך אחרת לילך, והדרך היה גורם להם הנסים הקורות אותם, אבל האמת היא אדרבה להפך, שעל ידי שהקב"ה רצה לעשות הנסים האלה כדי שיושם טבע זו בפריאה, לכך סוכב אותם בדרכים אלו כדי ש'באו לאלו הנסים.

וזה שאמר וכתב משה את מוצאייהם למסעייהם, דהינו שבני ישראל סכרו שפך מוצאייהם שקרה אותם מפני 'למסעייהם', דהינו שהמסע והדרך גרמו לזה, אבל על פי ה', דהינו שבפנות הקב"ה לא כן היה, אלא מסעייהם למוצאייהם דהינו שפך מוצאייהם והדרך שהלכו בו, היה התכלית מבין למוצאייהם, כדי שיהא להם הנסים בחק הטבע ויועיל גם לדרות הבאים.



דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם כי אתם עברים את הדרך אל ארץ כנען. והורשתם את כל יושבי הארץ מפניכם ואבדתם את כל משפחתם ואת כל צלמי מסכתם תאבדו ואת כל במותם תשמידו (לג נא-נב)

שופריה דיוסף

רבי יוסף הכהן זצ"ל

ההפסד לעם ישראל מכר שמושה לא נכנס לארץ

נראה לכאור את דברי משה לישראל, בהקדים את המוכא בגמ' ערכין

וזה שאמר אחר כך זאת הארץ אשר תנחלו אתה בגורל אשר צוה ה' לתת לתשעת המטות וגו' כי לקחו מטה בני הראובני וכו', ולכאורה שפת יתר למה באר זאת, ולפי מה שכתבתי אתי שפיר, כי אמר ראו כח הצמצום, כי באמת היתה צריכה להתפשט שיהיה מקום גם לבני גד ולבני ראובן, אף לפי שפיר לקחו נחלתם לכך לא תתפשט רק עבור תשעת המטות. וזה שאמרו בני גד ובני ראובן כי לא נחל אתם מעבר לירדן, הינו שלא יהיה לנו מקום שם, כי כבר באה נחלתנו מעבר הירדן.



אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים לצבאתם ביד משה ואהרן (לג א)

ויאמר שאול

רבי שאול נחמיאש זצ"ל

ענש שעבוד מלכות בעון חטא העגל

כתבו ו'ל שארבע מלכיות נרמזו בראשי תבות אלה מסעי בני ישראל, א'דום מ'די ב'בל י'ון, והביא זה החיד"א ו'ל בפ'רשה בנחל (קדומים), וזה שאמר לה כלומר בשביל שאמרו 'אלה אלהיך ישראל' (שמות לב ד), שעשו את העגל, הוא גרם להם מסעי בני ישראל, שהם הגליות שהיו, ממסע זה למסע זה, שהוא מגלות זה לגלות זה הרמוזים בראשי תבות כמו שכתבתי.

גם מסעי, נוטריקון ס"מ עבדו ישראל, שהיא עבודה זרה על ידי העגל, שס"מ הוא הטעיה אותם (שבת טז). ושמה תאמר, והא כיצד שישאל ירע קדוש יטעו בעבודה זרה, ומה גם אחר שקבלו את התורה. לזה אמר אשר יצאו מארץ מצרים, שהיו מלמדים שם לעבד עבודה זרה, הוא שגרם להם שהלכו אחרי נימוסם, כמו שכתב הרב משה אלשיך ו'ל.

ושמה תאמר, וכיון שאינם ראויים ועובדים עבודה זרה במצרים, למה הוציאתם ה' משם, לזה אמר הטעם הוא לסבת צבאתם, שהם חילות של מעלה שהיו עמם בגלות כמו שכתב בזהר (ח"ב ד:), ובהם ראה ה', ובצערם בגלות, והוציאם. ועוד טעם אחר ביד, רצה לומר בזכות ורשות ויכלת משה ואהרן הוציאם ה', כמו שאמרו ו'ל (מנחות גג) על פסוק (שמות יג ח) 'בעבור זה' שהוא משה שנקרא 'זה', 'עשה ה' לי בצאתי ממצרים'.



דברי מהרי"א

רבי יהודה אסאד זצ"ל

נסי המדבר לצרף דורות הבאים

תמרים לכבודן של ישראל, וה' הנה חפץ להראותן כי הדבר הוא לכבודן, לזאת נאמר ויחנו שם פרוש אצל השמים עשרה עינות ושבעים התמרים, פי עשה השם יתברך שיהיה מועט מחזיק את המרבה בדרך גס, כדי שיעו הכל שלכבודן נעשה הדבר.



חומת אנה

רבי זאב וואלף פורילה זצ"ל

לא תמו המים עד ביאת ישראל לרפידים

ויחנו ברפידים ולא היה שם מים לעם לשמות (לג יח). דקדק הריד"א למה לא זכר גם כן איך ואנה ירד להם הפן והשלו. והנראה לענייני דעתיה פי לא פון להודיע בזה גס הוצאת המים מצור החלמיש, שאין לו זכר בכתוב כלל, אלא דנגד מה שנאמר לעיל פי באילים היו י"ב עינות מים, להורות נתן בזה פי המים שלקחו אתם בחמות משם לא פלה עד בואם לרפידים.

ויחנו באלים' ומדוע כתוב כאן ויחנו שם.

ואפשר לומר לפי מה שכתב רש"י ז"ל בפרשת בשלח דשמים עשרה עינות היו כנגד שנים עשר שבטים, ושבעים תמרים כנגד שבעים זקנים, השמיענו הכתוב דמקדם זה לא היה באלים אלה השמים עשרה עינות ושבעים תמרים, רק כשבאו שמה בני ישראל היה על פי גס לכבודן של ישראל.

גס החזקת המועט את המרבה

וגם רצה ה' להראות לישראל אשר נהיה לכבודן, הראה להם גס מחדש שיהיה מועט מחזיק את המרבה, אשר כל ישראל יצמצמו עצמן ויחנו אצל השמים עשרה עינות ושבעים תמרים, וכזה ידעו אשר ה' מראה להם בפעל ממש פי נברא זה לכבודן.

וזה פרוש המקרא ויסעו ממרה ויבואו אלימה, ולאחר כך כפאשר באו לשם אז ובאלים נהיה שמים עשרה עינות ושבעים

שפתי צדיק

רבי פנחס מנחם מפולץ זצ"ל

פעלו ישראל בשמים לחנות באילים

בבעל הטורים: מדלא כתיב ויחנו באילים, מלמד שלא היה דעתם לחנות שם, עד שנברא בנס י"ב עינות מים. ופלא הלא מפרש בכתוב 'על פי ה' יחנו', על פן לשיטת בעל הטורים כשהיו מבקשים לחנות באיזו מקום פעלו שהסכים משמים, וכאן על ידי רב מים בקשו ונתרצה.



קול יבשר

רבי יוחנן קירשבוים זצ"ל

גס בריאת מעינות המים ושבעים תמרים לכבודן של ישראל

יש לדקדק מדוע נשתנה כאן מפל המקומות, הנה ליה למכתב ויסעו ממרה ויחנו באלים, ואי משום שרצה להשמיענו שהיה שם שמים עשרה עינות ושבעים תמרים, היה לו לומר זה אחר כך. ב. שמשם ויחנו שם, מדוע לא כתב

מעשי צדיקים

איש פי ידר נדר לה' או השבע שבבעה לאסור אסר על נפשו לא יחל דברו ככל היצא מפיו יעשה (ל א)

נכנס אל הרה"ק רבי שלום מקאמינקא זיע"א עשיר קמפון, וספר פי מאחר והוא סובל מאד בביתו, הוא מבקש שהרבי יקלל את בני ביתו שישתלקו מן העולם, ואז יפסיק להתיסר בביתו.

ענה רבי שלום שאסור לקלל, אך יש לו עצה עבירו, בגמרא (שבת לב:) איתא שבעוון נדרים מתה אשתו של אדם, ובעיר פלוגית צריכים לבנות מקוה שעולה הון רב, עצתי שתדר לשלם הוצאות המקוה, והרי אינך חושב לקים, על ידי זה יתקיים רצונך ממילא ללא צורך בקלות.

העשיר עמד ונדר על אתר שיתרם את מלא גלות המקוה וחזר לביתו מרצה, אולם אחר זמן רב שב העשיר והתאונו שעדין אינו רואה ישועה, והכל על מקומו כמקדם.

ענה לו רבי שלום, הרי כתוב שאשתו מתה, אתה אינך נוהג בה כאשה, וחייה אינם חיים פי הרי הנך מתקוטט עמה כל היום, תתחיל להתנהג עמה כראוי ואל תריב עמה, וכשתשלים עמה, היא תוכל למות.

נענה רבי עקיבא ואמר לאבי, אם כדברי מר שאדם גדול הוא, הלא מן הראוי לילך ולהקביל פניו בבית המדרש, תוף כדי דבור שמו אבי והאורח הגדול פעמיהם לעבר בית המדרש, וכראות אנשי לומז'א להיכו הם הולכים, מי רואה אותם יוצאים ואינו יוצא.

נתקבץ אפוא קהל גדול, וכשנכנסו לבית המדרש, אמר רבי עקיבא אייגר לאותו פרוש, שמעתי כי מר בן תורה והפצתי לראותו, אבל מאחר ואינו יכול לצאת מפתח בית המדרש בגין נדרו אשר נדר, טרחתי ובאתי אליו.

הצטער אותו פרוש צער גדול ואמר, וי לי שהטרחתי על לא דבר את רבי עקיבא אייגר, את הרב דמתא, ואת כל הקהל הקדוש, שאל אותו רבי עקיבא, "אלמלי ידע מראש פי יטריח עלינו כל כך, גם אז היית נודר", השיב הפרוש חלילה חלילה, בודאי הייתי מעדיף לרוץ לקראת מעלתו ולהקביל פניו.

מיד עמד רבי עקיבא אייגר והכריז בקול גדול באזני כל קהלת לומז'א, אם כך, "מתר לך, מתר לך, מתר לך, וכל העם ענו אחריו בקול, "מתר לך, מתר לך, מתר לך". (מאורן טל ישראל)

וידבר משה אל ראשי המטות (ל ב) ברש"י, חלק כבוד לנשיאים וכו' ומה ראה לאמרה כאן, למד שהפרת נדרים ביחיד ממחה.

ספר רבי יהושע לייב דיסקין אב"ד בריסק זצ"ל, שבאחרית ימיו עלה וישב בירושלים, בעת שישב אבי רבי בנימין דיסקין זצ"ל על כסא הרבנות בלומז'א, הגיע לעירה פרוש בן תורה שקבע מקומו בבית המדרש, וקבל על עצמו בנדר לשבת בו ימים רבים ולא לצאת מפתחו החוצה.

בני העיר הצטערו הרבה בגינו, פי נאלצו להביא אליו אכל ומשקה בכל יום להחיות נפשו, והדבר פרוץ היה בטרחה ובטרדה מרבה, במיוחד ביום שבת שאין אפשרות לטלטל מזון דרוך הרחוב כי לא התקנו בעיר חוטי ערובין.

לרגל שמחת נשואי אחד מצאצאיו, הזדמן רבי עקיבא אייגר זצ"ל ללומז'א והלך לשחר את פני אבי הרב דמתא, והיו יושבים ומשוחחים ובתוך הדברים שח לו אבי מענין הפרוש, ואמר עליו שהוא באמת אדם גדול תלמיד חכם וצדיק, אך בני העיר מצטערים בגלל נדרו.

לא יחל דברו ככל היצא מפיו יעשה (ל א)

ספר הרה"ק רבי יעקב יוסף מספינקא זיע"א, כי בעת שהיזדמן זקנו הרה"ק האמרי יוסף מספינקא זיע"א לעיר גדולה לרגל סנדקאות, התאספו לכבודו כמה מאות איש, כאשר ברך את ברכת המזון כהרגלו מתוך סודר האריז"ל והגיע לפסקא 'ונא אל תצריכנו' וכו', התלהב ביותר.

בדעתו של אחד החסידים שעמד מאחורי כסאו חלף הרהור, כיצד יכול הרבי לבקש 'ונא אל תצריכנו' וכו' 'לא לידי מתנת בשר ודם ולא לידי הלואתם', בעת שיודע לי כי מיד אחר הסעודה הוא ישב ויקבל פתקאות ופדיונות מהקהל הרב שהגיע לקבל את עצתו ובכוחותיו, אך הוא דחה את הרהורו, הלא המהרהר אחר רבו כמהרהר אחרי השכינה.

כְּשִׁיסִים הרבי מספינקא את ברכת המזון, פנה אל האברך שהרהר מאחוריו, נתן לו מהכוס של ברכה ואמר, "באמת יש להבין מדוע אומרים בברכת המזון 'ונא אל תצריכנו' וכו', הלא נסח זה תקנו חז"ל לאמרו לכל ישראל, הן מי שנהנה מיגיע כפו, והן מי שנהנה מאחרים.

והרי יש שעליהם נאמר (תהלים עב טו) 'ויתן לו מזהב שבא ויתפלל בעדו' וגו', הם מתפרנסים מכף שאחרים נוהגים להם כדי שיתפללו בעדם, ונמצא שכל פרנסתו של זה הוא באופן שמקבל מתנת בשר ודם, אם כך כיצד הוא מתפלל 'ונא אל תצריכנו' וכו'.

ברם באמת מי שמקבל מאחרים כדי שיתפלל בעדו, והלה נענה בתפלתו ובקשתו מתקבלת לטובה, נמצא שהמתפלל לא קבל מתנה, שהרי נתן תמורתו את הישועה שפעל בכח תפלתו ואין זה אלא כשאר משא ומתן, אדרבה, כבר אמרו חז"ל (ויק"ר לד ח) 'יותר ממה שבעל הבית עושה עם העני, העני עושה עם בעל הבית'.

אבל אם התפלל ולא נענה חלילה, נמצא שהנתינה אינה אלא מתנה בעלמא, ואף אם פעל ישועה אלא שהיא באה לאחר זמן, נמצא שעד שהלה נענה היתה נתינה זו כהלואה ביד המתפלל.

זה שאנו מתפללים 'ונא אל תצריכנו ה' אלקינו לא לידי מתנת בשר ודם', שהקב"ה יקבל תפלותינו ונזכה לפעל ישועות לאלה המפרנסים אותנו ואז לא תהיה נתינתם מתנה, ועוד תתרה מזו, 'ולא לידי הלואתם', שתפלתנו תהיה

ההנאות שתהיה לו בעולם הזה, ממילא כשאתה מדבר את כל הדבורים שלך, אתה ממלא בכך את קצבת ההנאה שהקצבה לך ואין לך זכות להנות מהנאה של ילד, כאשר חדלת לדבר ומאז לא היתה לך את ההנאה הזו, ספקו לך משמים הנאה אחרת של גדול ילד. (חטויקי חמד)



בעיר דאראבאן היה חסיד בשם ר' יעקב האינער ז"ל שהיה עשיר גדול, והיה שתף עם פריץ בעסקי יערות וביחד בצעו עסקים ענפים בסכומים עצומים, אשתו של הפריץ היתה שונאת יהודים ידועה, ובמיוחד שונאה את רבי יעקב השתף, שהיה בא מעת לעת לעשות חשבונות עם הפריץ, ויצא מביתה בכל פעם עם סכומים גדולים מאד שהגיעו לחלקו.

באחת הפעמים לקראת סוף השנה, בעת שהיה עליו ללכת לעשות חשבון עם הפריץ בעסקי המסחר, אודות יער שהכניס רוח עצום של מיליונים בשנה, נודע לו כי המרשעת החליטה כי יש לעשות סוף לסכומים הגדולים שבעלה צריך לשלם לו מדי שנה, ויש להגותו מהמסלה ולחסל אותו.

מדבורים למעשה, הלכה הפריצה ורכשה אקדח שיעמד מוכן בבית, והמתנה לזמן שר' יעקב יבוא אל הפריץ, בצר לו קם ר' יעקב ומהר אל הרה"ק **רבי אברהם מתתיהו משטפנשט** זיע"א, וספר על הצרה הצרורה המרוכפת מעל ראשו, וכי הוא מפחד לנסע לכפר של הפריץ, מחשש סכנה.

הרבי הוציא מכיסו ממחטה גדולה שבה נהג להשתמש, ונתנה לו בהוסיפו לאמרו, "זה יהיה לך לשמירה כל ימי חייך, ואין לך מה לפחד ממנה", דברי הרבי עשו רושם, ועוד לפני סוף אותה שנה חלתה אשת הפריץ אנושות ויצאה מדעתה.

הפריץ העבירה לבית חולים שם שהתה את שארית חייה, והחסיד ר' יעקב המשיך לנהל עם הפריץ את העסקים כרגיל והאריך ימים ושנים, עד שיצאה נשמתו בארץ ישראל בהיותו מעל גיל התשעים. (מסילות, יח)



לא אחר העשיר לעשות כדברי הרבי במלואם, השלום החל לשרר בביתו והוא חי בטוב ובנעימים, עד שביום בהיר חלתה האשה ונטתה למות, הוא מהר אל הרבי ואמר, "רבי, עכשו כבר טוב לי ושוב איני חפץ במיתתה, יבקש נא הרבי שתשוב לאיתנה".

ענה לו רבי שלום, "בעת אין לך עצה אחרת מלבד שתשלם את נדרך ותבנה את המקוה שהבטחת", כמובן שבררה לא היתה בידו, והוא שלם את נדרו ובנה את כל המקוה לשמחת בני העיר.

הרה"ק מצאנו הפליג מאד מעשה זה באמרו, "עשה רבי שלום שני דברים יחד, לקח עשיר קמצן והוציא ממנו מקוה, וגם החזיר לו את שלום ביתו". (מילין קדישין, ראהמסטריווקא)



לא יחל דברו ככל היצא מפיו יעשה (ל א)

נגש יהודי אל הרה"ק רבי שלמה מזויעהל זיע"א בעת שהיה בדרך לכתל המערבי, ותנה בפניו צרתו, הוא חשוף ילדים כבר שנים רבות, והוא מבקש שהרבי ירחם עליו ויבטיח לו בן זכר.

אמר לו רבי שלמה, אני רוצה שתתן הבטחה תמורת הבטחה, אתה הרי ראש המדברים במקוה, וגם אחרי כן בבית הפנסת, אינך מהשומרים על שתיקה מתחלת התפלה, אם תבטיח לי שאתה מפסיק לדבר במקוה ובבית הפנסת, אני מבטיח לך בן זכר.

הבטיח היהודי שמעתה ישתק ולא ידבר במקומות אלו, ורבי שלמה הבטיח לו בן זכר, היהודי עמד בהבטחתו עד כדי כך, שכל הצבור שהיה רגיל לשמע תמיד את מוצא פיו ולפתע ראה אותו בשתיקתו, היו בטוחים שירד מדעתו ורמנא לצלן, אבל הוא המשיך בשלו.

לתקופת הימים נולד לו בן זכר למזל טוב, הוא בא לרבי שלמה להודות לו, ובקשו להיות הסנדק, ולאחר הברית נגש אל הרבי ושאל, "יסביר לי הרבי איזו מדה כנגד מדה יש בכך שרק לאחר קבלתי להפסיק בדבורי, אזכה לבן זכר".

השיב לו רבי שלמה, מובא בשם הרה"ק הבעל שם טוב זיע"א, שהקדוש ברוך הוא קוצב לכל אחד את כמות



ויסעו מחרדה ויחננו במקהלת (לג כה)

יש לפרש בדרך צחות קצת על פי מעשה שהובא בספר **שערי יששכר**, מעשה בחסיד אחד ונודע אצלנו מי הוא היה, שהסתופף בצל הרה"ק **רבי נפתלי צבי מרופשיץ** זיע"א בשבת קדוש בבית מדרשו, בעת שהתפלל עם כל הקהל הקדוש.

בעת שהגיע הבעל תפלה לתבות 'בפי ישרים תתרומום' בתפלת שבת בבקר, הרהר אותו חסיד בלבו ברב ענוה, הכי אני בכלל 'ישרים', ואם כך אולי אין לי חלק לרומם השי"ת בפי ישרים כמו כל הקהל.

במחשבה זו נפל לבו בקרבו והתעצב, ובאמרו 'ובשפתי צדיקים תתברך', נמס לבו עוד יותר, כי בכלל צדיקים בודאי אינו נמצא. אבל אחרי כן כשהתחיל הצבור בקול רעש גדול 'ובמקהלות רבבות עמך בית ישראל', חשב, הלא גם אני בכלל, ואם כך יש לי חלק להיות 'ברנה' תפאר שמך מלכנו 'וכו' והמשיך להתפלל עם הצבור ברב חשק דקדושה פראוי.

הדברים חלפו במחשבתו בעת תפלת שחרית של שבת, והוא לא ספר זאת לאיש, בסעודת שבת דצפרא קדישא, הגיש לו הרבי מרופשיץ כוס יין ואמר, "אתו לבעל המקהלות כוס יין", מקהלות'ל.

הנוכחים הרבים לא הבינו דבריו וחדותיו, אך החסיד הלז הבין בלבבו וידע מיד את הרוח הקדוש של הרבי, שרמז לו את אשר חלף במחשבתו וכוננתו בעת התפלה.

על פי מעשה זה אפשר לומר בדרך צחות, 'ויסעו מחרדה' שהיה בו מקדם, חרדת התפלה, 'ויחננו', שנוחה דעתו, 'במקהלות', כשהגיע ל'ובמקהלות עמך ישראל'. (חיי צבי)



ולמטה בני אפרים נשיא קמואל בן שפטן (לד כז) **בשיעבר** הרה"ק **רבי ישכר בער לייפער מנדבורנא** זיע"א המכנה רבי בערצ'י, עם אחיו הרה"ק **רבי שלמה מחברון** זיע"א דרך בית החיים העתיק דקהלה קדושה קאליש, הראה רבי שלמה לרבי בערצ'י על מקום מסים ואמר, "התדע אחי כי שם הנך שוכב".

ענהו רבי בערצ'י, "כן יודע אנכי, שמי היה אז בנתיניו, גם זוכר אנכי שהייתי בדור המדבר נשיא שבט אפרים, 'קמואל בן שפטן'". (פרשת מרדכי)

לצבאתם ביד משה ואהרן (לג א)

בשונדע להרה"ק **השפע חיים** זיע"א כי דודו הרה"ק **רבי יצחק ישעיה מטשחויב** זיע"א הי"ד עומד לעשות את השבת הקרובה בצל חסידיו בעיר דעעש הסמוכה לקלויזנבורג, בקש אף הוא לנסע לעיר זו ביום ששי, כדי לשהות בצלו בשבת קדוש.

בנין עכובים שונים שנגרמו מהקר הגדול ששרר אז לא עלה בידו לנסע, אך השפע חיים לא הרפה ובקש לנסע אליו לכל הפחות במוצאי שבת, מיד בצאת השבת שכר מונית עבור הנסיעה, אבל מיד בצאתו מקלויזנבורג ארעה תקלה במכונית והם נאלצו לחזור.

השפע חיים התבטא ואמר כי מאחר והוא רואה שהבעל דבר מערים עליו מכשולים כה רבים, הוא לא יותר על נסיעה זו וסרב אפלו להכנס לביתו, מיד חפשו עבור מונית חלופית, והוא יצא שנית לדרך בלוי אחד מתלמידיו.

שג כבד ירד באותו מוצאי שבת והנסיעה התקדמה באטיות, אך השפע חיים לא ותר, לפתע הבחינו מרחוק בדמיות של שלשה אנשים מטילי אימה, ככל הנראה שודדים שנוצבו על אם הדרך ונחכו לטרף שיפל לידיהם.

נהג המכונית נתקף בפחד ומורא, שכן השעה הייתה כבר לאחר חצות והמקום שם מאנשים, אבל השפע חיים שגם התמלא תחלה חששות, הבין שזה עוד אחד מהמכשולים של הבעל דבר ואמר לנהג שימשיך בנסיעתו ללא פחד.

הם המשיכו בנסיעה וחלפו על פני הדמיות ללא שיגעו בהם לרעה, ואז הגיעו לגנשר רועע שכמעט קרס לגמרי מעמס השלג, ברור היה שמספן לעבר עם מכונית על גבי גשר כזה, אך השפע חיים בתקיפות דעתו דחק בנהג, ודרבן אותו לעבר ויהי מה.

כך המשיכו בנסיעתם הקשה עד בואם לדעעש, כאשר הגיעו אל אכסנייתו של הרבי מטשחויב אחרי כל ההרפתקאות שעברו עליהם, כבר הייתה השעה שלש לפנות בקר, לרב אשורו, מצא השפע חיים את הרבי מטשחויב ער יחידי בחדר מלונו.

הרבי שש ושמוח מאד לקראת האורח הרם שהגיע אליו לפתע בשעה מאחרת כזו קרוב לאשמרת הבקר, וקדם אותו בפנים צוהלות, כך ישבו שני הצדיקים יחדיו והשתעשעו בנעם שיח שרפי קדוש, עד שהאיר ונבא היום. (לפיד האט)

שגורה בפינו ותענה תכף ומיד, כדי שלא יהיה אפלו בבחינת הלואה עד שתבוא הישועה". (הקדמה לספר ליקוטי אמרי יוסף - מועדים)



ואת מלכי מדון הרגו על חלליהם את אי ואת רקם ואת צור ואת חור ואת רבע חמשת מלכי מדון (לא ח)

הדמן רבי אייזל חריף זצ"ל להתארח בשבת בעיר אחת, ובקריאת התורה לא קראו לו לעלות לתורה בעלית שלישי פנהוג, אלא אחד מעשירי הקהלה נקרא לעלות בעליה זו.

אחר קריאת התורה התנצל הגבאי לפניו, באמרו שמפני היראה הצרף לתת לאותו עשיר שלישי, פיון שבתו של עשיר זה קרובה למלכות ויכולה לעשות עמהם רעה אם תדע שלא נתנו לאביה את העליה המכבדת.

בתם התפלה נגש רבי אייזל חריף לאותו עשיר ואמר לו, "אכן, לפי פרוש רש"י היו צריכים לתת לך שלישי", העשיר תמה לפשר דבריו, ורבי אייזל הסביר את פונתו.

בפרשת מטות מנה הכתוב את חמשת מלכי מדון, 'את אי ואת רקם ואת צור ואת חור ואת רבע', ומבאר רש"י הקדוש (לגיל כה טו) כי צור היה חשוב מכלם, אלא לפי שנהג בזיון בעצמו להפקיר בתו מנאו הפתוב שלישי. (אמרות חנמה)



שא את ראש מלקוח השבי באדם ובבהמה אתה ואלעזר הכהן וראשי אבות העדה (לא כו) **ברש"י**, 'שא את ראש', קח את החשובון.

פעם נשלח הרה"ק **האבני נזר** זיע"א על ידי חותנו הרה"ק **רבי מנחם מנדל מקאצק** זיע"א לבצע שליחות בנושא שהוא לא חשב להתעסק, אך מפני צווי חותנו, הוא פנה לבצע אותה בלית ברירה.

הבחין בו הרבי הקדוש ואמר, מצינו במשה רבנו שאמר לו הקב"ה 'שא את ראש מלקוח השבי באדם ובבהמה' וגו', והלך ועשה 'כאשר צוה ה' את משה' (להלן פס' לא), הינו שקיים את הצווי למנות את הנכריות והבהמות באותה התלהבות שהוא עשה את יתר המצות, מאחר והיה זה רצון השי"ת. (ממענות אריות)



אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים

פרשת מטות

ככל היוצא מפיו יעשה

כאבי הגרון של הגאון רבי אליהו מוילנא זצ"ל הפכו למעיקים עד מאוד. זה זמן שהגאון חש בגרונו, אך בעוד שבתחילה היו אלה רק כאבים קלים וחוסר נוחות, המועקה התגברה מיום ליום והכאבים הפכו לכאלה שהפריעו לו את שגרת חייו והציקו לו ביותר.

אם בתחילה נטה הגאון להתעלם מכאבים אלו ולהמשיך בעסק התורה בהתמדה כהרגלו, הרי שכעת כמעט לא היה מסוגל לעשות זאת, לאחר שהכאבים התגברו והפכו לייסורים של ממש. כל בליעה הייתה קשה מאוד וכל נשימה לוותה בייסורים שטרדו את מנוחתו והפריעו לריכוזו האדיר בסדרי לימודיו.

הגאון חש כאילו דבר מה גדול חוסם את גרונו, אשר מלבד היותו מעכב את האכילה והשתייה, ממש הפריע לנשימתו הסדירה. למרות שהגאון לא חיבב את הרופאים, אפילו לא את הטובים שבהם, הוא הרגיש כעת שבאו מים עד נפש, וכי עליו להסכים לבדיקת רופא שיבחן את גרונו ויביא לו מזור שיזכה לרפואה שלמה.

בניו של הגאון מיהרו והזמינו פרופסור בעל שם, שהתמחה בדרכי הנשימה, כדי שיבוא ויבדוק את אביהם. הפרופסור, אשר שמעו של הגאון הנערץ הגיע גם לאוזניו, מיהר להגיע אל ביתו וערך בו בדיקה מקפת בעזרת מראה קטנה שהכניס לגרון, ובכך יכול היה לבחון את הנעשה בעומק בית הבליעה.

עם סיום הבדיקה קבע הפרופסור את האבחנה הרפואית ואמר בקול נמוך: חייו של הגאון מצויים בסכנה של ממש! בתוך עומק גרונו של הגאון צמחה יבלת גדולה, מלאת מוגלה, והיא זו החוסמת את דרכי הנשימה. יבלת מוגלתית זו הייתה קטנה בתחילה אלא שהיא גדלה עוד ועוד, ויש לחשוש שהיא תגדל עוד יותר. כבר כעת היא חוסמת את הגרון והיא מפריעה לנשימה התקינה והסדירה, שלא לדבר על חסימת מעבר האכילה והשתייה, ויש לחשוש שמא היא תגדל עוד יותר ותגרום לחנק של ממש.

הפרופסור נאנח ואמר: הזמן קצר מאוד! אכן ניתן להמתין עוד יום או יומיים, אולם בטווח גדול יותר מצוי הגאון בסכנת חיים, ובשל כך יש עליכם לקבוע בהקדם ובדחיפות תור לניתוח אצל מנתח מומחה שיחתוך את היבלת בזהירות ויוציאה מגרונו של הגאון.

אמנם מדובר בניתוח סבוך במקצת, אך הוא הכרחי, שכן בלעדיו נתון הגאון בסכנת נפשות.

לאחר שעזב הפרופסור את בית הגאון, החל דיון מעמיק כדת מה לעשות: האם אכן יש לציית להוראת הרופא ולבצע את הניתוח למרות הסיכונים הכרוכים בו, או שמא כדאי לנסות ולמצוא פתרון אחר, שהרי הניתוח עצמו טומן בחובו סכנה. במהלך הדיון העלה אחד הנוכחים הצעה מפתיעה ביותר.

בעיר וילנא, העיר הגדולה לאלוקים, התגוררה אשה אלמנה שכוחה היה גדול בלחישת לחשים שונים ומשונים, ולמרבית הפלא, היה בכוחם של לחשים אלו לרפא חולים ולהסיר מכות וכאבים באופן מידי ומהיר. אלמנה זו הייתה נקראת לבתים כדי ללחוש על מכות ועל חולים, ולאחר שהייתה עושה את שלה - היה האדם נרפא לחלוטין.

אלמנה זו מצאה את פרנסתה מלחשים אלו שהייתה לוחשת, שכן על כל ביקור בית אצל חולה הייתה מקבלת סכום הגון, ומכסף זה הייתה מכלכלת את משפחתה הגדולה. אנשי וילנא שהכירו את האלמנה, ראו בכך גם מצווה של צדקה וחסד וידיה של האלמנה היו מלאות עבודה. כמעט כל יום, ולעתים אף כמה פעמים ביום, הייתה האלמנה נמצאת ליד החולים, לוחשת עליהם לחשים שאיש לא ידע את טיבם, החולים היו מתרפאים והיא קיבלה את שכרה.

עתה שהגאון סבל מייסורים אלו של היבלת שעלתה בגרונו, העלה אחד מבני הבית את הרעיון להזמין את אותה אלמנה כדי שהיא תלחש על היבלת, וכך תסתלק היבלת מבלי שיהיו צריכים לנתח.

זה לא היה רעיון מופרך שכן דעתו של הגאון מוילנא הייתה שיש אמת ויש תועלת בלחשים כגון אלו. את דעתו זו כתב הגאון להדיא בהגהותיו על דברי השולחן ערוך בהלכות מעונן ומכשף (יו"ד סי' קעט סעיף ו): "מי שנשכו עקרב מותר ללחוש עליו, ואפילו בשבת, ואף על פי שאין הדבר מועיל כלום הואיל ומסוכן הוא התירו, כדי שלא תטרף דעתו עליו".

לא הסכים הגאון על מה שכתב מרן הבית יוסף שאין הלחשים מועילים כלום, וכתב על זה ב'ביאור הגר"א' על אתר: "הרמב"ם, וכן כתב בפירוש המשנה (לפ"ד דעבודת כוכבים). אבל כל הבאים אחריו חלקו עליו. שהרי הרבה לחשים נאמרו בגמרא. והוא נמשך אחר הפילוסופיה הארורה, ולכן כתב שכשפים

ושמות ולחשים ושדים וקמיעות הכל הוא שקר. אבל כבר הכו אותו על קדקדו שהרי מצינו הרבה מעשיות בגמרא על פי שמות וכשפים: אמרה איהי מלתא ואסרתה לארבא אמרו כו' (שבת פא: חולין קה:). ובספ"ד מיתות ובירושלמי שם עובדא דר"א ור"י וכן בתירה, וכן ר"ח ור"א דאיברו עיגלא תילתא ור' יהושע דאמר שם ואוקמיה בין שמיא לארעא (בכורות ח:). וכן אבישי בן צרויה (סנהדרין צה:). והרבה כיוצא. ואמרו (בסוף פרק ד' מיתות חולין ז:). למה נקרא שמן כשפים כו' והתורה העידה ויהיו תנינים, ועיין זוהר שם, וכן קמיעין בהרבה מקומות ולחשים רבו מלספר. והפילוסופיה הטתו ברוב לקחה לפרש הגמרא הכל בדרך הלציי ולעקור אותם מפשטן, וח"ו איני מאמין בהם ולא מהם ולא מהמונם, אלא כל הדברים הם כפשטן אלא שיש בהם פנימיות, לא פנימיות של בעלי הפילוסופיה שזורקין אותו לאשפה שהם חיצוניות, אלא של בעלי האמת".

אמונתו של הגאון מוילנא בלחשים שיש בהם תועלת, עד שיש בכוחם גם להציל נשוכי עקרב, ועמדתו העזה כלפי הפילוסופים שלא האמינו בזה, הכבידו את כף המאזניים לצד זה שאכן יזמינו את האלמנה לביתו של הגאון, כדי שהיא אכן תצילו מצרת היבלת.

מאידך גיסא, העלה אחד מבני הבית של הגאון טענה שיש לחשוש לה: מנין לנו שלחשים אלו שעושה האלמנה הם לחשים שמגיעים מצד כוחות הקדושה, שמא הם לחשים שמגיעים מצד כוחות הטומאה רח"ל?! אכן ברור ופשוט שיש בכוחם של אותם לחשים לפעול את פעולתם, אבל מנין לנו שהלחשים הללו שייכים לרוחניות ולא לצד שכנגד?!

החליטו אפוא בני הבית לשאול את הגאון בעצמו כדי שהוא יורה דעה ויחווה הלכה האם להזמין אליו את האלמנה, זו שיודעת ללחוש את הלחשים. עמדו בני הבית ושטחו בפני הגאון את הצדדים השונים וביקשו את הכרעתו. תיכף ומיד נענה הגאון והשיב להם דבר: בוודאי שייכולים אתם להזמין הנה את האלמנה, אלא שבבואה הנה אקדים ואשאלנה על טיב לחשיה וכך אדע מהיכן באים כוחותיה.

שליח בהול נשלח מביתו של הגאון מוילנא כדי להזעיק את האלמנה לביתו. השליח אמר לאשה כי מדובר בעניין של פיקוח נפש עם הגאון בכבודו ובעצמו, ושתבוא לביתו בבהילות ובדחיפות. כמובן שהאלמנה שידעה את גודל עוזו ותפארתו של הגאון מוילנא, פאר הדור



והדרו, מיהרה להגיע לביתו של הגאון ועד מהרה מצאה את עצמה עומדת לפניו.

פנה הגאון ואמר לאלמנה: זקוק אני שתלחשי לי על המכה בגרוני, אלא שבטרם שתעשי זאת - רוצה אני שתאמרי לי מה הוא אותו הלחש שאת אומרת, כדי שאוכל לדעת מה מקורו של הלחש, האם הוא מצד הטוב או מצד הרע חלילה.

אמרה האלמנה: להדרת גאונו מוכנה אני לגלות את סודי, אבל קודם לכן מבקשת אני לספר את סיפור חיי שממנו הגעתי למציאות זו בה אני לוחשת לחשים. הסכים הגאון לשמוע והאלמנה פתחה וסיפרה:

צעירה לימים הייתי כשבעלי נפטר על פני והשאיר אותי מטופלת בילדים רכים, יתומים אומללים שביקשו לחם. עול הפרנסה נפל עלי, וכמעט שלא הייתי מסוגלת להתמודד עם קושי נורא זה. כמוכן שיצאתי לעבוד במשך שעות ארוכות, אך מלבד מה שהילדים הקטנים היו עדיין זקוקים לאמם, הרי שגם הכסף המעט שהרווחתי לא הספיק בכדי לתת אוכל לפי הטרף. שלא לדבר היה לי כסף עבור חימום הבית ורכישת בגדים מחממים בחודשי החורף הקשים.

היה רגע בו הרגשתי כי באו מים עד נפש. השעה הייתה מאוחרת בלילה. הבית היה קר מאוד. הילדים הלכו לישון כשהם רעבים, הם בכו ואני בכיתי מולם. כשנרדמו הילדים סוף כל סוף היה כבר חצות הלילה, ובמר נפשי עלי הלכתי לבית הכנסת הגדול של וילנא כדי להתפלל לפני אבינו שבשמים על ביש גורלי.

הגעתי לבית הכנסת וראיתי כי ההיכל כולו ריק, ורק נר קטן 'נר תמיד' מאיר את החשיכה. התקדמתי אל כותל המזרח, עליתי על המדרגות של לפני ארון הקודש ופתחתי את ההיכל. או אז פרצו מעיינות של דמעות מעיני, ובכיתי לפני ריבונו של עולם על מצבי הקשה והעלוב בו נשארתי בעולם ללא כל תומך ומשענת.

במשך שעה ארוכה, סיפרה האשה באוזני הגאון, שפכתי את ליבי בבקשה ובתחנונים, עד שלפתע אירע דבר פלא ונושעתי באופן מדהים: מכיוון עזרת הנשים שמעתי כמין בת קול שבישרה לי כי תפילתי התקבלה, וכי מעתה תהיה פרנסתי מצויה בהרחבה ומאומה לא יחסר לי וליתומיי. בת הקול המשיכה ואמרה: "מעתה ואילך תחלי ללחוש לחשים, ובכוחם של לחשים אלו תוכלי לרפא חולים ולהביא ישועות לסובלים ולמתים יסורים".

עם הזמן, שמך יצא לתהילה כלוחשת לחשים מומחית ביותר, ומכל רחבי וילנא ואף מהערים הסמוכות יבקשו ממך להגיע וללחוש

לחולים. את כמוכן תדרשי על כך תשלום מלא, ומהכסף שתקבלי - תפרנסי את משפחתך.

משסיימה הבת קול את דבריה, המשיכה האשה, אמרתי בקול רם: מודה אני להשם יתברך על ששמע את תפילתי ועל הבשורה כי ישועתי קרובה לבוא, אך דבר אחד לא הבנתי: הלוא איני יודעת דבר וחצי דבר מאומנות זו של לחישת לחשים, ומניין אדע מה לומר וללחוש לחולים כדי שיתרפאו?

בת הקול נענתה ואמרה לי: הנה עכשיו אתן לך את הלחש הקבוע אותו תלחשי. בכל פעם שתעמדי ליד מיטת חולה, תבקשי תחילה שיתנו לך כוס מים צלולים. על הכוס תברכי ברכת 'שהכל נהיה בדברו' לפניך, וברכת 'בורא נפשות רבות' לאחריה. שתי ברכות אלו יפעלו פלאות רבות, והם יהיו הלחש שבו תרפאי את החולים.

שמחה האלמנה מאוד לשמע הדברים וחזרה לביתה כשהיא מעודדת וטובת לב. כבר בבוקר יום המחרת הודיעה האלמנה למכריה וחברותיה כי היא יודעת לחש פלאי, בדוק ומנוסה, שיכול לרפא את החולים. השמועה עשתה לה כנפיים, ומשראו כי אכן הלחש מועיל, החלו להזמינה עוד ועוד ומני אז פרנסתה מצויה לה בהרחבה גדולה.

אך סיימה האלמנה את דבריה, כשהיא אומרת: זהו הלחש ובוודאי שהוא מצד כוחות הקדושה, החל הגאון מוילנא לצחוק צחוק גדול. והיה הגאון צחוק וצחוק עד שמחמת הצחוק התפוצצה היבלת הגדולה שהייתה בגרונו, וכך התרפא הגאון והיה בריא אולם. האלמנה כבר לא הייתה צריכה לומר את הלחש המיוחד...

משהלכה האלמנה מביתו, מבלי שהיא מבינה את פשר צחוקו של הגאון, סיפר הגאון לבני ביתו את טיבו של צחוק זה: היה זה באחד הלילות, יושב הייתי בעזרת הנשים של בית הכנסת הגדול של וילנא. נר קטן היה עמדי והוא האיר לי את דפי הגמרא. נעלתי את עזרת הנשים מבתוכו, ואיש לא ידע כי אנכי יושב שם ולומד.

באחד הלילות, בעודי שקוע בלימודי המשיך הגאון וסיפר, שמעתי את קול בכייה של האלמנה האומללה. תחילה הייתה זו יבבה חרישית, אך עם חלוף הדקות הפכה ללילה לזעקות שבר שהפריעו לי להתרכז בלימודי. לא נותרה לי ברירה, הוסיף הגאון, אלא לשמש כבת קול השלוחה משמים, כדי שהאלמנה תתנחם ואני אוכל לשוב ללימודי. אני הוא זה שנתתי לה את עצת הלחשים. אמנם עשיתי זאת רק כדי שאוכל להמשיך ולשבת וללמוד בשקט, אולם מן השמים קיימו את דבריי והלחשים אכן הועילו...

על הפסוק (במדבר ל א): **'איש פי ידו נדר לה' או השבע שבועה לאסר אסר על נפשו לא יחל דברו ככל היצא מפיו יעשה'** מפרש הרה"ק המאור ושמש' זיע"א: 'נדר' הוא לשון גוף דר, פירוש, שמקשר את עצמו בגוף שיערי תשובה, 'או השבע שבועה', פירוש, לשון שבעה פעמים שבעה שהוא מ"ט, רצה לומר מ"ט שיערי תשובה. 'לאסר אסר על נפשו', פירוש, שמקשר את נפשו בגוף שיערי תשובה או במ"ט שיערי תשובה. ואומר הכתוב: 'לא יחל דברו', פירוש, איש כזה לא יתפלל בדברו בדרך תפילה ובתחנונים אם צריך לאיזה דבר, יחל הוא לשון (שמות לב יא) **'יחל משה'**, שהוא לשון תפילה; רק 'ככל היוצא מפיו יעשה', פירוש, כאשר יאמר ויגזור בפיו - כן יתקיים, וכמדומה שכן הוא בספר נועם אלימלך.

ונראה שכוונתו הוא לאמור בספר 'נועם אלימלך': ונחזור לביאור הכתוב 'לא יחל דברו', פירש רש"י ז"ל לא יעשה דבריו חולין, יש לומר הפירוש לפי דרכנו, שהצדיק הזה צריך לראות שלא יהא דבריו חולין כלל וכלל כי אם קדושה ודביקות, אבל אחרים מוחלין לו, רצה לומר, אבל אחרים הבאים אליו בדבר הצטרכותם לפעול להם דברי גשמיות הוא מוכרח לדבר עמהם בדברי חולין הגשמיים האלו לפעול להם כל צרכם. 'ככל היוצא מפיו יעשה', פירוש, ככל אשר יצא מפי הצדיק כן יעשה ה' אלקים כמו שאמרו (מו"ק טז): הצדיק גוזר והקב"ה מקיים.

וכן כתב הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א בספר 'קדושת לוי': מי שאינו עושה דבורו חולין, עושה תקונים בכל היוצא מפיו, ויגזור אומר ויקם לו, 'צדיק מושל ביראת אלהים', על ידי שמירת ברית הלשון. וזהו 'מטות', שיוכל להטות מדותיו של הקדוש ברוך הוא מדין לרחמים.

ואלו דברי הרה"ק המגיד מקוזניץ זיע"א בספר 'עבודת ישראל': הכתוב מרמז להולך בדרך ה' ומתחזק לעבוד ה' ועושה לעצמו סייגים ונדרים כדי שיהיה כסא ומרכבה ליוצרו. וזה 'כי ידור נדר להשם', שהוא נודר ופורש את עצמו מכמה ענינים. לה', בכדי שיהיה בעצמו מכון ובית דירה ליוצרו... ואז אם כל כוונתו בלתי לה' לבדו, 'לא יחל דברו', האיש ההוא לא יעשה דבריו חולין, כי כל דבריו אשר ידבר אפילו שיחתו חולין יהיה לו קיום והעמדה וכאשר יגזור כן יקום. ככל היוצא מפיו יעשה, דהיינו כפי שיאמר בפיו למשל לאחד בנים ולאחד חיים או מזוני, יעשה המלך ברוך הוא בסוד ותגזור אומר ויקם.

מליץ יקדיח ויהודשים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אבן עזרא שליט"א

מִילָתָא חֻזְרָא

חֻזְרָא דְאִוְרֵייתָא יסוד חדש ונפלא על הפרשה

עבודת האדם מוסיפה קדושה בכל חלקי נשמתו

הדרך לזוכה וללבנה להאירה באורה, היא כאשר **תעבירו באש וטהר** שכיון שמייגע מחונו ומחשבתו בדברי התורה כאש, מטהרת התורה אף את גופו שיחדל להסתיר אור הנשמה.

ובכוח עסק התורה מזדככת הנפש ויכולים לתקן את מידות הנפש ולהשיבם למוטב, כי בכוח האש להפליט כל מיני זוהמה, וזוכה למצוא מטמוניות טובות בנפשו כמו שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים קיט יח) 'גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך', ובכך יבוא האדם למה שאמרו חז"ל (יומא פו.) פלוני שלמדו תורה ראו כמה נאים דרכיו כמה מתוקנים מעשיו, עליו הכתוב אומר (ישעיה מט ג) 'ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר' הן בעולם הזה והן בהשפעתו בעליונים.

מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה' (בראשית כח יב), וכל מחשבה דיבור ומעשה שפועל האדם בעבודת בוראו הרי הוא ממשיך קדושה לכל חלקי נשמתו בכל העולמות, ומתגבר כוח נשמתו בעליונים מחמת עבודתו בתחתונים.

טבע האדם מכסה על הקדושה שבו וע"י התורה מאירה נשמתו

אך מטבע בריאתו הוא גם מלא במידות פחותות ומגוננות שיסודם בנפש הבהמית שבו, אם כן מה יעשה ויחייה עצמו בעולמות העליונים. על כך בא הכתוב באמרת אלוה צרופה ומלמדנו כי **כל דבר אשר יבוא באש תעבירו באש וטהר**, דהיינו נשמת האדם החצובה מעליונים אש להבת שלהבת, וכיון שמקורה מאש בחינת **אשר יבוא באש**, נמצא כי

קַל דְּבַר אֲשֶׁר יָבֵא בָאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בָאֵשׁ וְטָהַר וְגו' (לא כג). בכוח האש להפליט כל מיני זוהמה הבלועים בכלים, ויש לנו ללמוד מה גדול כח התורה הנמשלת לאש (תענית ז). כנאמר (ירמיה כג כט) 'הלא כל דברי כאש נאום ה', ששורפת ומבערת כל רע שנדבק ונבלע בו, ואז מאיר בו נשמתו הטהורה, שכן כל יהודי יש בו נשמה טהורה חלק אלוה ממעל הכלולה משבע המדות הקדושות, ומכסא כבוד מקור מחצבתה להאיר לאדם גם בעולם השפל והחומרי, ועיקר הנשמה שרויה בעליונים ורק הארה מועטת ממנה משתלשלת באדם למשכו ולהגביה אותו לשורשו.

מהאדם מבוקש לשאוף בכל ימי חייו להגביה עצמו בכוח הנשמה עד לשמי מרום, בבחינת 'סולם

מִילָתָא דְפִלִיָא

קבלת התפילות - בארץ ישראל

רואים אנו בלשונות 'ברכה והצלחה' שמאחלים בהם יהודים זה לזה, שקיים הבדל גדול ביניהם, 'ברכה' הרי היא מעל דרך הטבע, ו'הצלחה' הינה בדרך הטבע. לשון 'ברכה', ביאורה בספרן של צדיקים ע"ה, מלשון 'המשכה', כמו שאמרו במשנה (כלאים פ"ז מ"א) 'המברך את הגפן, והכוונה שמכופף זמורת הגפן לארץ וממנה נמשכת נטיעה חדשה, ובדרך זו הוא הביאור בלשון 'ברכה' שבהם ממשיכים את ההשפעות האלוקיות ומגלים אותם בארץ, וכך נוספים עוד מקומות בהם מתגלה לעין כל הנהגת הקב"ה וברוך שמו.

על פי זה ביאר היהודי הקדוש **מפרשיסחא ע"ה**, כי 'הצלחה' בדרך הטבע יכולה שתהיה גם מחוץ לארץ ישראל, אך 'ברכה' שהיא מעל לדרך הטבע אינה יכולה לחול כי אם בארץ הקודש, וכנאמר (תהלים קלד ג) 'ברכך ה' מציון, שכל הברכות מגיעות וחלות בארץ ישראל הקדושה.

ורק אחר כך יכנס, כשינהג כך זוכה בכניסתו ומתקדש בתוספת נשמה.

האזיר הקדוש של ארץ ישראל גורם שתהיה תפילתו רצויה בשמים, כפי שכתב **המקובל האלוקי רבי נתן שפירא ע"ה** בחיבורו **טוב הארץ** (טז ע"ב), מפני שאין אותם האותיות המתהוות מהפה מתלבשות באויר טמא, ולכן הם רצויות ונעשות תיכף עטרה וכותרת על ראש מלכו של עולם. וזה רמז 'הנה צעקת בני ישראל באה אלי' (שמות ג ט) ראשי תיבות 'הצב', רוצה לומר כי בארץ 'הצב' תיכף אני מקבל בעצמי הצעקות והתפילות של בני ישראל לא ע"י מלאך אלא אני בעצמי, מה שאין כן בחוץ לארץ שצריכין להתלבש באויר טמא ויש כמה מקטרגים עליהם עד התכנס בארץ, ואחר כך צריכים טהרה וניקיון כדי לעלות למקום גבוה.

ברכה מעל דרך הטבע - בארץ ישראל
גבולות הארץ הקדושה מכוונים כנגד ארץ העליונה וכל הברכות מלעילא חלים בה, כפי

כי אתם באים אל הארץ פנען זאת הארץ אשר תפל לכם בנחלה ארץ פנען לגבלתי' (לד ב). ככל הדברים המוזכרים בתורה שאינם סיפור דברים חלילה, כך גם עניין גבולות הארץ אינו דבר של מה בכך, שכן כל השפעות ארץ הקודש וכל האמור בה נמצא בתוך גבולות אלו. **רבינו הרמ"ק ע"ה** (אור יקר לך שער ב' ס' ז') פתח צוהר לפנימיות הגבולות, שבכל הגבולות של ארץ ישראל הכתובות בפרשתנו יש מים. הגבול המזרחי הוא הירדן, ככתוב (פסוק יב) 'וירד הגבול הירדנה והיו תוצאותיו ים המלח'. הגבול המערבי הוא הים הגדול, ככתוב (פסוק ו) 'וגבול ים והיה לכם הים הגדול'. הגבול הדרומי הוא נחל מצרים, ככתוב (פסוק ה) 'ונסב הגבול מעצמון נחלה מצרים'. והגבול הצפוני הוא נהר פרת.

ולרמז באי כי כל הנכנס לארץ ישראל שבה אויר הקודש, מחוץ לארץ שהאזיר שבה טמא, צריך בכניסתו לטבול ולטהר עצמו תחילה

השראת השכינה בכל מצב

שאמרו כי אני ה' שוכן בתוך בני ישראל, ופירש רש"י, אף בזמן שהם טמאים שכינה ביניהם. זה רק במי שאינו מתגאה כי המתגאה מאבד את השראת השכינה.

תפילה לזכות להינצל מגאווה וגדלות

ממשיך האמרי יוסף: שאלו התלמידים הקדושים של אדונינו הבעל שם טוב הקדוש ע"ה את רבם הקדוש, למי ידבקו את עצמם אחר פטירתו, ואמר להם שישאלו להרב שירצו לדבק ולקרב את עצמו אליו, תקנה ועצה איך להנצל מגדלות וגאווה, אם יאמר להם איזה עצה ותקנה האיך להנצל, ידעו נאמנה שאין בו ממש כלל, ואם יאמר להם אשר לזה אין שום חכמה ועצה, רק אם ה' יתברך מרחם על האדם ומצילו מן הגאווה והתנשאות, ידעו שהוא צדיק אמת וידבקו את עצמו אליו.

והדבר מפורסם שלזה לא מהני שום עצה, רק להתפלל לה' יתברך שירחם עליו ויצילהו ממדה המגונה הלזו, ומי לנו גדול מדוד המלך ע"ה שאמר (תהלים לו יב) 'אל תבואני רגל גאווה וגו'. שכך אמר הבעל שם טוב ז"ל קודם פטירתו, 'אל תבואני רגל גאווה', כי לזה אין שום תקנה, רק אם ה' יתברך ברחמיו וחסדיו נותן לאדם שפלות הרוח בדרך מתנה וחנינה.

ונודע כי האדם כלול מחומר וצורה, שהוא הגוף הוא החומר, והנפש הוא הצורה, והאדם צריך לזכות ולעשות מחומר צורה, שגם הגוף יסכים אל הנשמה לעשות רצון ה' יתברך, ואיתא בספר הקדוש נועם אלימלך פרשת בא (ד"ה או יאמרו) פירוש הפסוק (שמות יג יג) 'ופטר חמור תפדה בשה', פירוש 'חמור' הוא החומריות שהוא הגוף, מי שרוצה לפטור את עצמו מן החומריות והגשמיות, אזי יפדה את עצמו ב'שה', דהיינו שיהיה מוכנע ושפל בעיני עצמו, כי 'שה' מורה על הכנעה, כמו שכתוב (ירמיה נ יז) 'שה פזורה ישראל', עיי"ש דבריו הקדושים.

ובזה כתב לפרש בעל התניא ע"ה (ליקוטי אמרים פמ"א): אך אמנם אמרו רבותינו ז"ל (ברכות מט): לעולם אל יוציא אדם עצמו מן הכלל, לכן יתכוין ליחד ולדבקה בו יתברך מקור נפשו האלוקית ומקור נפשות כל ישראל שהוא רוח פיו יתברך הנקרא בשם שכינה על שם ששוכנת ומתלבשת תוך כל עלמין להחיותן ולקיימן, והיא היא המשפעת בו כח הדיבור הזה שמדבר בדברי תורה או כח המעשה הזה לעשות מצוה זו ויחוד זה הוא ע"י המשכת אור אין סוף ברוך הוא למטה ע"י עסק התורה והמצוות שהוא מלובש בהן ויתכוין להמשיך אורו יתברך על מקור נפשו ונפשות כל ישראל לייחדן. וזהו פירוש לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם כל ישראל.

שוכן בתוך בני ישראל אם אינם מתגאים

רבותינו הקדושים הציבו תנאי יסודי קודם המחזיק את השראת השכינה בתוכנו, וכפי שכתב האמרי יוסף (בהר ד"ה וגם אני): דהנה נודע דכמה וכמה דרכים יש לעבודת ה' יתברך, ואמנם העיקר והתחלה אשר זולת זאת לא ירים איש את ידו ורגלו לכנוס בעבודת ה' יתברך, הוא הכנעה האמיתית להכיר שפלות עצמו באמת הגמור, כי מי שיש בו חלילה וחס גאווה בוודאי נמסר ביד יצרו. והנה הדברים שאמר הרה"ק רבי שמעלקא מניקלשבורג ע"ה (הובא באורח לחיים צו ד"ה א"י דהנה ובכמה מקומות), שהרוצה לסיוע להתגבר על היצר הרע, יפנה וילמד מדרשת חז"ל (קידושין ל:): יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש המיתו ואלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו, נמצא כי אין לנו להישען אלא על עבינו שבשמים שיסייענו לעמוד ולנצח במלחמה כבדה זו. והנה, על המתגאה אמרו חז"ל (סוטה ה), כל אדם שיש בו גסות הרוח, אמר הקדוש ברוך הוא, אין אני והוא יכולין לדור בעולם. אם כן המתגאה כיון שאין הקב"ה עוזרו בודאי נמסר ביד יצרו רחמנא ליצלן, ומה

כי אני ה' שכן בתוך בני ישראל (לה לד). כתב רש"י: 'אשר אני שוכן בתוכה' שלא תשכינו אותי בטומאתה. 'כי אני ה' שוכן בתוך בני ישראל' אף בזמן שהם טמאים שכינה ביניהם. המקובלים ביארו כי 'שכינה' מלשון 'שוכן', שהקב"ה משרה שכינתו בעולם הזה, ע"י שמצמצם את אורו הבהיר שאין לו סוף, וזאת כדי שאנו קרוצי חומר בשר ודם, נוכל לסבול את אורו המצומצם השוכן בעולם הזה.

רצון זה ניכר בכמה מקומות כאמרו 'ושכנתי בתוכם', וכן כתוב 'ושכנתי בתוך בני ישראל והייתי להם לאלקים', ובפרשתנו ולא תטמא את הארץ אשר אתם יושבים בה אשר אני שוכן בתוכה, כי אני ה' שוכן בתוך בני ישראל. וכך לשון קדשו של בעל התניא ע"ה (אגרת הקודש פכ"ג): כי שכינת עוזה אשר בגבהי מרומים, והשמים ושמי השמים לא יכלכלו אימתה, תשכון ותתגדל בתוך בני ישראל, כמו שכתוב כי אני ה' שוכן בתוך בני ישראל.

השראת השכינה בכלל ובפרט

עניין זה שהקב"ה משרה שכינתו בעולם הזה, הינו בכלל ובפרט. בכלל, ע"י אור ה' שנצטמצם וירד למטה, כדי להחיות ולקיים את כל הבריאה. ובפרט, ע"י שנפח הקב"ה כביכול מתוכו את נשמות ישראל, בתוך גוף האדם, כמו שכתוב (בראשית ב ז) 'וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה ויפח באפיו נשמת חיים'. נמצא שבכל אחד מישראל שוכן חלק אלוה ממעל שהוא הנשמה, וכללות נשמות ישראל ביחד נקראים שכינה, שהוא אור ה' שהאציל הקב"ה כדי להשכין את שכינתו בישראל.

ומזה נשכיל להבין כי כאשר הנשמות של ישראל למטה, מתקשרות עם הקב"ה, ע"י שעוסקים בתורה ובמצוות, ע"י זה מידה כנגד מידה, מתקשר הקב"ה עם נשמות ישראל להשפיע להם כל טוב, והרי זה יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה, במלוא מובן המילה, כי הקב"ה מתייחד ומתקשר עם השכינה שורש נשמות ישראל.

בזמן הזה כשאין בית המקדש - עיקר הקשר באמצעות התורה

בדורינו העצה לדעת מה למעלה ממך הוא על ידי ההבטה בתורה

בזה פירש הרה"ק המגיד מקוזניץ ע"ה **העבודת ישראל** את דברי המשנה, 'דע מה למעלה ממך עין רואה ואוזן שומעת וכל מעשיך בספר נכתבים', שהמשנה רומזת לשלש תקופות אלו, 'דע מה למעלה ממך' - כלומר, הסתכל מה היה בימים קדמונים ועל יד זה תדע מהי הדרך הטובה שילך בה האדם ושכונן בטח. 'עין רואה' - בבית ראשון שראו בעיניהם באורים ותומים ויודעים באמצעות העין הרואה את העתידות, אך בזמן בית שני שפסק האורים ותומים הייתה להם 'אוזן שומעת' שהיא בת קול שבה היו יודעים העתידות, וזה 'אוזן שומעת' - בבית שני ששמעו בת קול, ומכל מקום גם עכשיו בימי הגלות 'וכל מעשיך בספר נכתבים', שעל ידי התורה הכתובה בספר זוכים גם להארת העין והאוזן.

כעין זה פירש בעל ההפלאה ע"ה (פתחא זעירא אות ז): דע מה למעלה ממך, רצה לומר הבט כמה מעלות למעלה ממך, 'עין רואה' שהם הנביאים, 'אוזן שומעת' המשתמשים בבת קול, ועתה ראה ש'כל מעשיך' רצה לומר שהוא משום 'עת לעשות לה' שלא ישתכחו מעשה המצוות על מכוונם והתירו להיות 'בספר נכתבים'.

זמן הזוהר וזמן הגמרא ולאחריהם

בדרך נוספת ניתן לבאר בדרך זו, כי תקופת הזמן שבה היה 'עין רואה' היא בזמן חיבור הזוהר הקדוש, כמו שמצינו הרבה בזוהר שהשתמשו בלשון 'תא חזי'. לאחר מכן באה תקופת 'אוזן שומעת' בזמן חיבור הגמרא שבה השתמשו ב'אוזן שומעת' בלשון 'תא שמע', אך אחר כך באה התקופה שבה 'וכל מעשיך בספר נכתבין', שמגודל ההסתר לא רואים ולא שומעים, אמנם התורה מאירה את הלב. כמאמר הבעל שם טוב ע"ה בדברי הגמרא (תענית ה:): 'עקב אבינו לא מת', שבכל המדרגות יש בחינת מיתה דהיינו נפילה התורה 'תתן אמת ליעקב' (מיכה ז כ), הוא 'לא מת' שבתורה אין נפילה. הספק הוא מקור החשיכה והתורה מקור הארת פנים כמו שאומרים בתפילה 'כי באור פניך נתת לנו תורה וחיים', וכן נאמר (תהלים יט ח) 'תורת ה' תמימה משיבת נפש', שמשיבה את הנפש מבחינת מיתה ונפילה.

זכינו להתגלות הנבואה וגם בטלו האורים והתומים [בגמרא (יומא כא:): אלו חמשה דברים שהיו בין מקדש ראשון למקדש שני, ואלו הן, ארון וכפורת וכרובים, אש, ושכינה, ורוח הקודש, ואורים ותומים], ובה הצטמצם הצינור המקשר בינינו לאבינו שבשמים, והיתה ההתגלות בבחינת 'אוזן שומעת', שהיו ישראל נענים בבת קול מן השמים [כמבואר בגמרא (יומא ט:): משמתו נביאים האחרונים חגי זכריה ומלאכי נסתלקה רוח הקודש מישראל, ועדיין היו משתמשין בבת קול], ובשמיעת הבת קול היו הצדיקים מדריכים את בני ישראל בדרך הישר.

בזמן הזה עיקר הקשר באמצעות התורה

ועתה בעוונותינו הרבים שחרב בית מקדשנו, הסתלקה מעמנו גם מדרגה זו של שמיעת בת קול, ואין לנו שיעור רק התורה הזאת העומדת לנו בכל הזמנים, כי אין הקדוש ברוך הוא מניחנו חלילה וחס 'כי לא יטוש ה' עמו ונחלתו לא יעזוב' (תהלים צד יד), לפיכך השאיר לנו שריד שעל ידי עסק התורה זוכים להיות מקושרים לאבינו שבשמים ולדעת את המעשה אשר יעשון. וידוע עוד, כי כל הנכתב בספרים הקדושים הרי נכנס בהם פנימיות ושורש קדושתם של המחברים, בבחינת 'הוא היה אומר' [הוא היה אומר] היינו שהיה אומר את עצם מהותו, ונכנסה עצמותו בדבריו הקדושים, ועל דרך שאמרו חז"ל (שבת קה). אנא נפשי כתיבת יהבית. וכתב בליקוטי מוהר"ן (תורה קעג): על ידי הכתב יכול הצדיק האמת להכיר הנפש ופנימיות הנפש של הכותב והאמונה ושורש האמונה שלו וכו', בבחינת 'אנכי' שאמרו חז"ל אנא נפשי כתבית יהבית, היינו שהכותב נותן נפשו בתוך הכתב וגם פנימיות נפשו], ואם כן התורה שהיא מעשי ידי הבורא יתעלה כביכול נמצא בה כח קדושתו, ועל ידי הלימוד בהם זוכה האדם להתחבר לצינור המקשר לאבינו שבשמים, וממילא יש לנו שייכות גם ל'אוזן שומעת' שהיתה בבית המקדש השני, ול'עין רואה' שהיתה בבית המקדש הראשון.

דע מה למעלה ממך, עין רואה ואוזן שומעת, וכל מעשיך בספר נכתבין. (אבות פ"ב, מ"א).

בית המקדש הוא מקום חיבור בני ישראל לאביהם שבשמים, כפי שכתב בשם **משמואל** (פר' ויגש תרע"ג בשם אביו האבני נזר): ולכן נקרא בית המקדש צואר, כמו שכתוב (שיה"ש ד ד) 'כמגדל דוד צוארך', לפי שהוא ממוצע בין העולם העליון לתחתון, כמו הצואר שבין הראש להגוף. [וראה גם בשפת אמת (פר' ויגש תרנ"ו ד"ה במדרש): ובית המקדש נקרא צואר, כמו שהצואר מחבר הגוף אל הראש כן נתחברו בני ישראל בכח המקדש אל אביהם שבשמים]. והוא כעין צינור המקשר בינינו לבורא העולם באופן תמידי ובלתי נפסק, ובבית המקדש ובמשכן היתה חיבתם של ישראל להקב"ה כשמחת חתן וכלה, וכמובא במדרש (שמו"ר נב ה): 'צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו וביום שמחת לבו' (שיר השירים ג יא), אימתי נאמר הפסוק הזה, ביום שעמד המשכן שהיתה שמחה גדולה בישראל שהקב"ה שורה אצלם. וכן אמרו עוד במדרש (במדב"ר יב ח) 'ביום חתונתו זה אהל מועד, וביום שמחת לבו זה בית העולמים, ומנין לאהל מועד שחיתונין היו דכתיב (במדבר ז א) 'ביום כלות משה להקים את המשכן', 'כלת' כתיב, ביומא דעלת כלתא לגנא.

בזמן בית ראשון היתה השראת

השכינה בהתגלות בבחינת עין רואה

וביותר בזמן הבית הראשון שהיתה התגלות השראת השכינה בתוכו, והיו רואים עין בעין ששורה השכינה בישראל בבחינת 'עין רואה', ומכוח השראת השכינה זכו שתתגלה הנבואה בבני ישראל, וכן היה הכהן גדול עונד בחושן משפט על לבו ושואל באורים ותומים כדת מה לעשות, וברוח קדשו ראה והבין את התשובה דרך אותיות המאירות, וזה היה המקשר בין השמים ושמי שמים לבני ישראל.

בזמן בית שני הצטמצם הקשר למדרגת בת קול

אמנם כך נמשך רק בתקופת בית המקדש הראשון, ומאז חורבנו נחסר מאיתנו המדרגה של 'עין רואה', כי בבית השני היתה נסתרת השראת השכינה, ולא

יצא לאור ע"י מכון אור לישראלים © כל הזכויות שמורות אין להעתיק או לנצט ללא אישור מפורש בכתב ממכון אור לישראלים





חסד לאברהם
 ראדאמסק
 חסד לאברהם
 ר"א מקאליסק
 יסוד האמונה
 סידורו של שבת
 ערבי נחל
 ישמח משה
 תניא
 זכרון זאת

שארית ישראל
 תפארת שלמה
 יסוד העבודה
 מגן אברהם
 דברי יחזקאל
 פרי צדיק
 צדקת הצדיק
 דגל מחנה אפרים
 עמוד העבודה

באר מים חיים
 יושר דברי אמת
 מנחם ציון
 אוהב ישראל
 מאור ושמש
 זרע קודש
 בת עין
 אור לשמים
 בני יששכר

אוצר בעל שם טוב
 תולדות יעקב יוסף
 נועם אלימלך
 מגורת זהב החדש
 מאור עינים
 אור המאיר
 עבודת ישראל
 קדושת לוי
 חיים וחסד

לזכות עופר פנחס בן צילה שיחי' · קרן בת רונית שתחי' טל
 אדמונד שיחי' בן איזה · רונית בת ינינה יעל · בנימין בן אסתר כל יוצאי חלציהם שיחי' להצלחה רבה ומזמלגה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת · לעילוי נשמת צילה בת דורה צביה ומאיר ע"ה ·

להצטרפות חייג עכשיו: 1800-22-55-66 והגליזון בדרך אליך

You can now subscribe and get journal delivered to your door.
 Call 718-407-2479 or email otzarpninei@gmail.com